

वापस

जून १९७१

क्वचित् पृथ्वीशयः, क्वचिदपि च पर्यकथयतः
मवचित् शाकाहारः, क्वचिदपि च शाक्योदनं वचिः,
क्वचित् कंषाधारी, क्वचिदपि च दिव्यांशर वरः,
मनस्वी कार्यार्थी न गणयति दुःखं न च सुखं

॥ १ ॥

[जो हनुन्व कार्यक्षिडीसाठी निश्चय करून कार्य करू लागतो त्याला जपिनीवर कोणाचे चांगले काय किंवा फलदावर ओपला काय, त्याला सुवता शाकाहार मिळाला काय किंवा उत्तम पक्वान्ने खापला मिळाली काय, काढले कपडे धागाचे लागले काय किंवा रेशमी वस्त्रे परिधान करावया मिळाली काय, त्यात तो दुःख किंवा सुख समीत नाही.]

निदंनु नीति निपुण, यदि वास्तुवतु,
अध्वनीः सत्ताविशतु, गच्छतु वा यथेष्टं,
अद्यैव वा मरणमनु युगांतरे वा,
न्यायात् पथः प्रविचलति पदं न धीराः

॥ २ ॥

[जो धीर पुरुष आहे तो, कोणी तिरा करतो तो हनुति करतो. अध्वनीची मत्तरी होवो वरि ती घालवावी लागो, मरण तत्काळ येवो किंवा युग घालटल्यावर येवो, न्यायाचा मार्ग ओडीत नाही.]

कदचित्स्यपि हि धैर्यवृत्तेः न शक्यते धैर्यगुणः प्रमादः,
अधोमुखस्यापि इतस्म वल्लं नाचः शिक्षा मति कदाचिदेव

॥ ३ ॥

[जो धैरवान आहे तो कोणत्याही निधतोत राहो, आपले धैर्य ओडीत नाही. अधि उपहा देवता सरी अधि शिक्षा खानी जात नाही, बरच असले.]

राहस्ये

उज्जुट नावाच्या देशात घोड्यांच्या चोऱ्या
कार होत. म्हणून त्या देशाच्या राजाने
घोड्यांची चोरी करणारांना फाशीची
शिक्षा देण्याचा कायदा केला.

त्या रावच्या एका गृहस्थाकडे रात्री
एक ज्योतिषी देशाटन करीत आला. त्याच
दिवशी त्या माणसाच्या घरी एक घोडी
व्यायची वेळ झाली होती. म्हणून घोडीचा
मालक व त्याचा मुलगा पाळीपाळीने जाणत
होते. घोडी मध्यरात्रीच्या सुमारास विजार
असे ज्योतिष्याला कळले. म्हणून तो घरा-
बाहेर आला आणि आकाशात नक्षत्रे पाहू
लागला. घोड्या वेळाने तबल्यात येऊन घर
मालकाला म्हणाला—“ही घोडी अध्या एका
रासाने व्यायली तर?” “हे कसे काय
शक्य होईल हो?” घोडीचा मालक म्हणाला.

“ही घोडी आतांच व्यायली तर दोघांच्या
जिवाला धोका आहे.” ज्योतिषी म्हणाला.

परंतु त्याच कुमुदतविर घोडी व्यायली.
“आता काय करावचे? यातून काही
मुटका?” त्या गृहस्थाने विचारले.

“आहे! मी एक तांब्याचा तुकडा घेवून
बेतो. तो तुकडा घोड्याच्या कपाळावरचे
काढवे काढून आत ठेवून काढवे शिवून
टाका.” ज्योतिषी म्हणाला.

त्या गृहस्थाने ज्योतिष्याने दिलेला
तांब्याचा तुकडा शिंगराख्य कपाळातले
काढवे काढून घेवून टाकला.

शिंगरू वांचले व वाहत गेले. घोडेपणी
ती एक सुंदर घोडी झाला. एक दिवशी
रात्री कोणीतरी ती घोडी बोकून नेली.
घोडी कोणी बोकून नेली हे कळले नाही.
म्हणून तो गृहस्थ आपल्या मुलाला
म्हणाला—“मी घोडीच्या शोभाय निघतो.”

मुलगा म्हणाला—“बाबा! तुम्ही एकडे
नका जाऊ, भीदेखील बरोबर बसो!”

श्री ल. ह. गोकाक

“अरे, दोघे कसाला? घोडीला शोधीत कोठेकोठे फिरावे लागेल आणि किती दिवस लागतील, कोष जागे!” बाप म्हणाला, पण मुलाने ऐकले नाही.

दोघे घोडीचा शोध काहीत एक जागी पावसामुळे ओले चिव मिजून गेले. घंडीमुळे कापत ते एका गावात पोचले तेव्हा त्यांना पुरक एक सनसून घोड्यावर असून एका घोड्याला ओडीत नेत असलेला दिसला.

मुलगा आपल्या आयाला म्हणाला— “बाबा! ती पहा, आपली घोडी! मी आपल्या घोडीला बरोबर ओळखतो, बाबा!”

बापलेक आपल्या घोडीविषयी बोलत होते, त्याच वेळी तो घोडेस्वार एका जागी

“बला आपण तिकडेच जाऊन बसवून पाहू या.” बाप मुलाला म्हणाला. दोघे लोहाराच्या दुकानाजवळ उभे राहिले.

“अरे असे वाहेर का उभे? आत या, भट्टीजवळ उभे रहा. तुम्ही भिजला आहा. भट्टीजवळ उभे राहिलात तर आंगावरचे कपडे वाटून जातील आणि अंगात ऊबपण येईल,” लोहार म्हणाला.

बापलेक भट्टीजवळ गेले आणि जवळून त्यांनी आपला घोडी पाहून तिचा ओळखले. “होयरे, खरंच ही आपलीच घोडी आहे!” बाप म्हणाला.

“बाबा! मी नव्हते का म्हटले?” मुलगा म्हणाला.

घोडेस्वार दोघांचे श्रोण ऐकून म्हणाला— “काय म्हणालात?”

“ही आमची घोडी आहे, कोणी तरी ती आमच्या तबेल्यातून चोरून नेली होती!” बाप म्हणाला.

“आजपावर चोरीचा आळ लावता काय? पहा, फासावर लटकावे लागेल! ही घोडी आमची आमच्या घोडीची आहे,” घोडेस्वार म्हणाला.

बापलेकांनी त्या गावच्या न्यायाधिकाकडे फिराव केली. न्यायाधिकाने घोडेस्वाराला घोडीबरोबर न्यायालयात यायला सांगितले.

बांदोचा

असल्याचे व त्यांच्या घोडीला सहा वर्षांपूर्वी झाल्याचे सांगितले. परंतु त्यांच्या तर्फे कोणी साक्षीदार नव्हता. म्हणून न्यायाधीश त्यांना म्हणाला— “तुम्ही दोघे लबाड विसता आहा. ही घोडी तुमची आहे याला काही प्रमाण? फुकटात दुसऱ्याची घोडी लुबाडल्याचा तुमचा वाट होता. म्हणून तुम्हांला फांसीची शिक्षा देतो.” दुसऱ्या दिवशी न्यायाधिकाच्या आज्ञेने शिपाई दोघां बापलेकांना पकडून फांसी द्यायच्या जागी घेऊन गेले. फांसी देण्याची तयारी चालू होती.

त्याच वेळी दोघांना घोडी जन्मली त्या वेळची गोष्ट आठवली. बाप म्हणाला— “काय रे, ती घोडी जन्मली त्या वेळी ज्योतिष्याने सांगितले ते खरे होणार तर. त्या कुमुहर्तावर जन्मलेल्या घोड्यामुळे आपला दोघांचा जीव बोक्यात पडला!”

“ज्योतिष्याने मंत्रबून ठेवलेला पत्रासुद्धा उपयोगी पडला नाही, म्हणावयाचा!” मुलगा म्हणाला.

“अरे हो, तो पत्रा घोड्याच्या कपाळातच अधणार!” बाप म्हणाला.

फांसी द्याची वेळ झाली. न्यायाधीश स्वतः हजर होता. कायद्याप्रमाणे त्याच्या समक्ष पिछेची जमलबजावणी होणार होती.

बाप साहसे करून न्यायाधिकाला म्हणाला— “सरकार, एक गोष्ट सांगायला विसरलो. घोडीच्या कपाळात एक पत्र्याचा तुकडा शिवून ठेवलेला आहे. तो काढून पहावा. तो मंत्रबलेला पत्रा तेथे तसेल तर आपण खाल ती शिक्षा मंजूर आहे!”

शिपायांनी न्यायाधिकाच्या आज्ञेने घोडीच्या कपाळावर पाहिले. एका जागी शिवल्याचे चिन्ह होते. त्या जागेवरचे कातडे काढल्यावर मंत्रबलेला पत्र्याचा तुकडा मिळाला.

आता न्यायाधिकाला ती घोडी कोणाची आहे याबद्दल शंका उरली नाही. त्याने दोघां बापलेकांना ती घोडी दिली आणि घोडीची चोरी करणाऱ्या घोडेस्वार चोराला फांसीची शिक्षा दिली.

विश्वासपात्र नोकर

एका गावी रामू व सोमू नावाचे दोघे मित्र रहात असत. दोघे गरीब होते. लहान मोठी कामे करून ते आपला उदर निर्वाह चालवीत.

एकदा दोघे शेजारच्या एका श्रीमंत शेतकऱ्याकडे गेले. शेतकऱ्याच्या नोकराने घरात जाऊन दोघे आल्याचे सांगितले. त्या शेतकऱ्याने त्याच नोकराकरवी दोघांना सोमवारी सकाळी यायला सांगितले.

दोघे निराश होऊन आपल्या गावी निघून गेले. "कायरे, त्यांना विचारायचे होते तर आजच का नाही बोलावून विचारले? सोमवारी कशाला बोलाविले आहे?" सोमू थोडा निटल्यासारखा होऊन म्हणाला.

सोमवारी पहाटे रामू सोमूला उठवून म्हणाला—"अरे चल! आपल्याला सोमवारी सकाळी बोलाविले आहे ना?"

परंतु सोमू लोळत म्हणाला—"हीय रे, मी हो पुढे, मी येतो मागहून!"

"अरे बुवा! तू काय वाटेल ते कर, मी आपला मूढे जातो." रामू निघून गेला.

रामू निघून गेल्यावर तासा दीडतासाने सोमू उठला आणि सावकाश त्या शेतकऱ्याच्या गावी निघाला. त्याने विचार केला, तो शेतकरी घरात बसून राहील आणि काही तरी सांनून पाठवून देईल. उगाच आयचे आणि यायचे. रामू तरी उगाच इतका पहाटे उठून येला आहे.

रामूला आलेला पातून त्या श्रीमंत शेतकऱ्याच्या नोकराने आत जाऊन मालकाला कळविले.

मालकाने एकटाच मजूर आला आहे हे कळल्यावर दुसरा केव्हा येणार आहे हे विचारून यायला सांगितले. रामूने, थोड्या वेळाने येणार असल्याचे सांगितले.

मालकाने तो गेट कळव्यावर दुसरा येईपर्यंत थांबायला सांनून पाठविले.

थोड्या वेळाने सोमू आला आणि म्हणाला—"रामू, मी तुला नव्हते का सांगितले, पण तू ऐकशील तर ना? बाकी येऊन तू काय केलेस?"

दोघे आल्याचे कळल्यावर शेतकरी स्वतः बाहेर येऊन म्हणाला—"असं! तुम्ही दोघे आलां आहांत का? बर, आज जा, बुधवारी उगाहत्या येऊन पला भेटा!" दोघे परत घरी निघाले.

"हा शेतकरी उगाच आपल्याला पितबसो आहे. काम नाही शब्द येणार नाही, बुधवारी गेल्यावर शुक्रवारी यायला सांगेल, उगाच जायचे आहे," सोमू म्हणाला.

"अरे आपण तरी घरी स्वस्त वसुन काय करणार? आपल्याला गरज आहे, तो बोलवील तितक्या वेळा गेले पाहिजे. त्यात आपले काय गेले?" रामूने मित्राला विचारले. बुधवारी रामू एकटाच त्या गावी गेला. सोमू दुपारी केव्हा तरी घरातून बाहेर पडला.

शेतकरी सकाळी बाहेर आलाच नाही. दुपारी सावकाश येऊन त्याने रामूला नाट पहात बसलेला पाहिले. त्याने त्याला जेवणाला सांगितले आणि म्हणाला—"तू उद्या गंध्यावाडी येऊन मला भेट!"

रामू घरी परत जात असता बाटेत त्याला सोमू भेटला. त्याने त्याला शेतकऱ्याने दुसऱ्या दिवशी संध्याकाळी यायला सांगितल्याचे आणि शेतकऱ्यावर जेवणाला वाढल्याचे सांगितले.

"अरे, भिकार्यासारखा तू रोज त्याच्याकडे गेलास म्हणून त्याने आज जेवणाला वाढले, वधा पाचसाठी तू जाणार आहेस वाटते?" सोमूने एका शेतकऱ्याकडे आवा पावचेक नाही असे मनाची ठरवून टाकल्यासारखे दिसले.

"अरे आपले काय गेले जायला? तुला शुद्धा बोलाविले आहे! आपल्याला कामाची गरज आहे, तो बोलावील तेव्हा गेले पाहिजे," रामू म्हणाला.

“उसी संध्याकाळी अगदी शीतटंचे म्हणून मी भाईन. पुन्हा त्याने बोलाविले तर जाणार नाही.” सोमू म्हणाला.

दुसऱ्या दिवशी संध्याकाळी दोघे शेतकऱ्यांच्या घरी गेले. नोकरीने घरात बाळम होथे मात्याची वडीं दिली आणि परत येऊन, माळकाने कामाविषयी वद्या सकाळी काय ते बोलू आब राबभर तुम्ही येथेच रहा, असा मालकाचा निरोप लागितला.

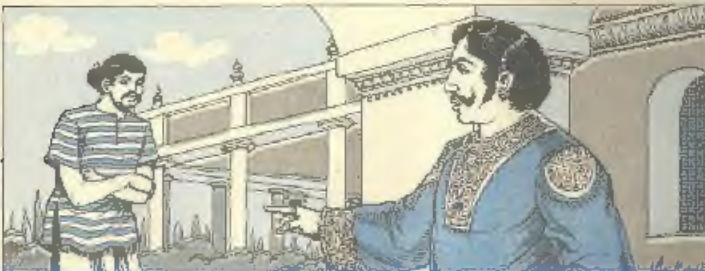
सोमूला राग आला. म्हणाला—“आपण नाही रहात, वाट पहात राबभर येथे! ती वसेल श्रीमंत तर आपल्या घराचा काम नाही, असे सरळ सरळ कां नाही सांगत? नुसता हुलबितो आहे आपल्याला रामू! तू सुद्धा चल. आपण घरी जाऊ या.” पण सोमू एकटाच गेला.

शेतकऱ्याचा नोकर घरात गेला आणि घोड्या वेळाने येऊन रामूला म्हणाला—“तू रात्री येथेच राहलो आहेस ना? माळकाने हे पांच रुपये दिले आहेत, वाजारात जाऊन चादर वगैरे घेऊन ये.” असे सांगून नोकराने रामूला पांच रुपये दिले.

खरेदी केले आणि आणि उरलेले पैसे परत आपण दिले. त्या दिवशी त्याला तेथे जेवायला वाढले आणि रामू खाऊन पिऊन शोषला.

दुसऱ्या दिवशी श्रीमंत शेतकऱ्याने रामूला बोलावून घेतले व म्हणाला—“मी तुम्ही परीक्षा घेत होतो. मला वक्तव्योपशाने काम करणारा व विश्वासपात्र नोकर हवा होता. तुम्हा मी सोमवारी बोलाविले होते. म्हणून सोमवारापासूनच तुम्हा पगार मिळेल. तुम्हा मी तीस रुपये पगार देईन. तुम्हे काम बसली करण्याचे आहे. काही लोक कर्ज घेऊन गेले आहेत, त्यांच्याकडून सारहण केल्याशिवाय कर्जाचे किंवा व्याजाचे पैसे बसूळ करून मागावे लागतील. हळूहळू मी तुम्हा काम पाहून पगारवाढ देईन.”

रामूला चांगले काम मिळालेले ऐकून सोमू आपल्या आईवडेल पंचात्ताप करू लागला.

शिलारथ

[७]

[बहूवर्मा आणि जीवदत्त शास्त्राच्या कंदोपुत्र स्वतःची सुटका करून घेऊन जंगलात पळून गेले. त्यांना एका जंगली भैरवमूर्त्याचे एक दोळके विसले. त्यांचा नावक एका मुलीला पळवून घेऊन आला होता. त्याला त्याचाच एक शिष्य विष्णू भोक्तोयमा निघाला. बहूवर्मा आणि जीवदत्त शास्त्रावरून ते दृश्य पहात होते. पुढे—]

भैरवमूर्त्यांपैकी काहीजण जुली पेटवून सेंपाकाला लागले. त्यांना जेवणा- खाण्याच्या पत्रात गुंथलेले पाहून जीवदत्त आपल्या मित्राला म्हणाला—“बहूवर्मा! ही मंडळी स्वस्थ चित्त होऊन कामाला लक्षली आहेत. आता येथून हळणार नाहीत. आपण देखील कोठतरी जाऊन आधील करून घेऊया आणि जंगलातली फळेविले खाऊन घेऊ या.”

नंतर दोघे शास्त्रावरून काही दोळ्या- शिवाय खाली उतरले आणि पाणी कोठे मिळते का पहायला निघाले. बोडयाक वेळाने त्यांना एका जंगली एक ओढा दिसला. प्रातर्विधि करून त्या बाजूला जी फळे मिळाली ती काढून खाली आणि पुन्हा राब असा साडावर काढली होती त्या साडाजवळ दोघे आले. त्याच सुमारास भैरवांची टोळी खाणे- पिणे आटपून पुढल्या मुस्कामाला जाण्याच्या

तयाचीच' लागली. पपपूर राज्याबाहेरच्या दोंगरांच्या बाजूला ते बैरागी भैरवभक्त ज्योत 'असल्याचे' कळल्यावर खड्गवर्मा व जीवदत्त दोघांना आनंदच झाला. त्यांना देखील त्या राज्याच्या हद्दीबाहेर शक्य तितक्या लवकर जायचे होते.

तो दिवसभर खड्गवर्मा व जीवदत्त बैराग्यांच्या पाठीमागून त्यांना कळू दिल्या- शिवाय नालत राहले. बैराग्यांची संख्या तशी कमी नव्हती. इतक्या जोकांच्या हातातून त्या मुलीला सुरक्षितपणे सोडवून आणणे सोपे नाही हे दोघांना कळत होते. त्यात धोकाच आहे हे त्यांना माहीत होते.

Fullscreen 127 X

सूर्यास्त झाल्यावर त्या बरग्यात हळूहळू काळोख पडू लागला. बैराग्यांनी सोयीची एक जागा पाहून तेथे ती रात्र काढण्यापुरेसा उद्यानरुहान राहूट्या बांधून तयार केल्या. संपाक तयार झाल्यावर नेवणे करून घेऊन त्यांनी झोपायची तयारी पुरू केली. बैरागी उतरले होते त्या आग्नेयवळच्या एका झाडा- वर चढून खड्गवर्मा व जीवदत्त दोघे अनुकूल संधीची वाट पहात बसले.

योग प्रहृर राव उलटल्यावर बैराग्यांचा नायक आपल्या संभ्रमाहोर येऊन जाणवतो एका बैराग्याला बरोबर घेऊन खड्गवर्मा व जीवदत्त ज्या झाडावर चढून बसले होते त्या झाडापुढी आला.

आतां बैराग्यांचा नायक आपल्या शिष्याला काय सांगत होता हे दोघांना चांगले स्पष्ट ऐकू येऊ लागले. नायक म्हणाला-“भैरवी करण्यासाठी आपण ज्या मुलीला आणले आहे ती ज्या तागवान इष्टाजवळ आहे त्या झाडाजवळ वाघाचे गुरगुरणे आतांच ऐकू जाले. तो वाघ राहूटीत शिरम्याच्या प्रमत्तात असणार. ती पाजरते का पाहिले पाहिजे. भैरवी होण्याची तिच्यात कितीपत लायकी आहे हे कळेल.”

नंतर दोघे तेथून निघून गेले. जीवदत्त खड्गवर्माला हळूच म्हणाला-“ऐकलेस का रे बैराग्यांचा नायक काय म्हणाला ते! त्या

16 175

विचारांनी सोयीच्या कुपवर मांडून दण्यात त्याचा काय हेतू असावा, कळत नाही.”

“आपण कारण काय दावा विचार करीत बसलो वर तेवढ्या वेळात ती विचारी वाघाच्या पोटात पोचलेली असणार. त्या सर्वांचा विचार आपण मागाहून करू. तु येथेच थांब!” असे सांगून खड्गवर्मा एकटा जाडाच्या फांदीवरून लोंबत दुसऱ्या झाडावर व वरच्यावरच ती मुलगी होती त्या तंबू जवळ जाऊन पोचला.

बैराग्यांचा गुरू म्हणाला तसा खरोखरच एक वाघ त्या मुलीला ठेवले होते त्या बाजूला मसून पसून पहात व भन्वेच पावत होता.

“ओहो, प्रसंग मोठा भयंकर येऊन ठेपला आहेसे दिसते!” असे त्या बाजूला पोहोताच खड्गवर्माला वाटले. पहिल्याने वाघावरच हल्ला करून त्याला ठार करावे असा त्याचे विचार केला. परंतु त्या वेळी सर्व भैरवभक्त जागे होण्याची शक्यता होती. म्हणून वाघावर हल्ला करण्याऐवजी त्या मुलीला बाहेर आणण्याचा प्रयत्न केला तर एका बाजूने वाघ आणि दुसऱ्या बाजूने बोंब पाहरेकरी दोघांवर तुरंत पडण्याची शक्यता आहे.

खड्गवर्मा असा विचार करीत पाहरेकरी काय करतो जाते हे पाहण्यासाठी झाडा-

आहून बाहेर जाला बांकून हळूच ती मुलगी होती त्या राहूटीच्या बाजूला गेला. आपल्या गुरूच्या सल्ल्याप्रमाणे पाहुरा देणारा भैरव दुसऱ्या राहूटीकडे गेला आणि काटक्या गोळा करून शोकोटी तयार करू लागला. भैरवी कसवे काय वाटेल ते होवी, वाघाने आपल्यावर अडप मारली नाही की पुरे, एवढाच त्याचा हेतू होता.

ती पाहरेकरी जे करावला विघाला ते खड्गवर्माच्या फायद्याचे झाले. कारण आतां त्याचे लक्ष या झाजूला नसणार व म्हणून तो इकडे येणेच शक्य नाही, मग ओरडून दुसऱ्या भैरवांना इकडे ओलावण्याचा प्रयत्न नाही. असा विचार करून खड्गवर्मा आपली

चाहून दिल्याशिवाय भैरवी कन्या होती त्या राहुटीकडे गेला. ती अस्वलाच्या कातड्यावर बसली होती. खड्गवर्माला पाहून ती घाबरून बरमर कापू लागली. पण ती ओरडली नाही.

खड्गवर्मा हळूच तिच्याजवळ गेला व म्हणाला—“बाई, तू कोण हे मला पाहीत आहे. तुझे नाव ज्या गावचे पाटील आहेत त्या गावाहूनच मी आलो आहे. हे भैरव तुला तुमच्या गावाच्या तलावावरून पळवून घेऊन आले, होय की नाही?”

“होय, पण तुम्हांला मी कधी आपल्या गावात पाहिले नाही?” भैरवी कन्येने विचारले.

Fullscreen 127 X 18 / 76

“मी तुमच्या गावाहून आलो असे मी सांगितले होते. तुमच्या गावचा राहणारा आहे, असे नव्हते सांगितले. पण मी कोण आणि कोटून गेलो हे तेवढे महत्वाचे नाही. आता तू हे सांग की तुला आपल्या गावी आपल्या वडिलांकडे वाचवाचे आहे की या लोकांचेवर ते नेतील तिकडे जाऊन भैरवी होऊन या सर्वांवर आपला अधिकार गाजवायचा आहे.” खड्गवर्माने विचारले.

“हे भैरव आपले का आहेत, जनावरे आहेत, जनावरे! एकटा श्वेतभैरव मनुष्य आहे. त्याच क्षाले तर तुम्ही मला यांच्या हातून सोडवून माझ्या बाबांकडे पोचली कथा.” भैरवी कन्या म्हणाली.

“तू भुळीच घाबरू नकोस, तुला तुझ्या आईवडिलांकडे मी नक्कीच पोचली करीन. तिकडे झाडीत एक वाघ हिडतो आहे. आणि राहुटीच्याबाहेर पळ्यावरोबर तो आपल्यावर झळप मारणार. पण तू घाबरू नकोस, त्याला मी ठार करीन. तू घाबरून ओरडलीस तर ते भैरवभक्त जागे होतील व आपला बेल फसेल.” खड्गवर्मा म्हणाला.

दोघे हळूच पावलांनी राहुटीच्या पाठीमागून बाहेर गेले. त्यांना वाहून झोडीत बसलेला वाघ पुढे आला आणि मागच्या पावलावर बसून राहिला. वाघावर पुढे जाऊन तलवारीने वार करावा असे खड्ग-

बर्माला एकाद वाटले. परंतु तसे केले तर जो बारडाबरोडा होईल त्यामुळे सर्व भैरवभक्त जागो होतील की प्राय अशी भीति पण वाटली.

वाघाला समोर पाहून भैरवी कन्या थरथर कापू लागली. खड्गवर्मा तिच्या व वाघाच्या मध्यभागी उभा राहून एकेक पाऊल मागे सरकू लागला. आपण असेच एकेक पाऊल मागे टाकीत, जीवदत्त बसला आहे त्या झाडावर्यत पोचू आणि त्या मुलीला झाडावर बसवून तिला वांचवू असा त्याचा विचार होता.

परंतु वाघमुडा त्यांच्याबरोबर एकेक पाऊल पुढे सरकू लागला. खड्गवर्माला

Fullscreen 127 20 / 76

वाटेत त्या वेळी उडी मारू शकतात. आपली पलवार उपसून तो वाघाची केश्मं ही झडप आली तरी त्याला तयार होता. त्याच्या कल्पनेप्रमाणे वाघाने त्याच्या अंगावर उडी घातली देखील आणि खड्गवर्माने तलवारीचा एक वर्गी वार वाघावर केला.

ती वर्गी वार लागताच वाघ जोराने ओरडला आणि मागे जाऊन पडला. तसाच ओळख तो बराच दूर खोल झाडीत निघून गेला. वाघाचे ते ओरडणे ऐकून भैरव जागे झाले. भैरवांचा गुरू गणलिंगेश्वर आपल्या राहुटीतून बाहेर येऊन मोठ्याने ओरडून म्हणाला—“वाहवा! भैरव कन्या निरालस झाला, वाघाशी कशी झूज देव आहे. कोणी मध्ये पडण्याचे कारण नाही. गंमत पहात रहा. ती वाघाला छार करून स्वाच्या आंतड्या गळ्यात चालून आता येईल पहा.”

सर्व भैरवभक्त आपल्या गुरूच्या चारी-बाजूला जमा झाले आणि झाडीत काही दिशेने का पाहू लागले. त्यापूर्वीच खड्गवर्माने भैरवीकन्येला पेऊन जीवदत्त बसला होता त्या झाडाजवळ येऊन पोचला होता. जीवदत्त उतरून झाली आला. पळून जायला तीच चांगली संघी आहे असा विचार करून

दुष्टीआड झाले.

भैरवीकन्येला वाघाने गृह केले असावे असे गणलिंगेश्वरला वाटले व आपल्या बंडखोर शिष्याचा डाव आपण उलटवून लावण्याचा त्याला मननिक आनंद झाला. श्वेतभैरवने त्या कन्येविषयी सहानुभूति दर्शविली होती, हे गुरूला लपले नाही. जशी भैरवकन्या वर भैरवी झाली तर पुढे भैरव संघटनेला धोका आहे, असे त्याला वाटत होते. म्हणून त्याने भैरवीकन्या वाघाशी लढत देते आहे असे जरी बर-करणी सांगितले असले तरी वाघाने तिला छार केले असेल असे समजून मनातल्या मनात त्याला पुढगुल्याच होत होत्या.

पण श्वेतभैरव तितका मोठा नव्हता. त्याला त्याच्या गुरूचा संशय येत होता. तो पळत भैरवीकन्येच्या राहुटीपर्यंत गेला. अखे कोणो नव्हते. तेव्हा त्याला गुरूचा कावे-बाजपणा कळला. परत येऊन तो आपल्या गुरूला म्हणाला—“गुरू गणलिंगेश्वर! भैरवी कन्या राहुटीत नाही. कोठे गेली ती, सांगा लवकर!”

गणलिंगेश्वरने चकित होऊन त्याच्याकडे एकदा पाहिले व म्हणाला—“स्वारी कोण-त्या लोकात विहार करीत होती? मी काय म्हणालो होती, ऐकले नाहीत वाटते? डोके

विघडले आहे की काय? वाघाशी तिची लढत चालू आहे.”

“ती मुलगी साहसी आहे, पण वाघाशी लढत देण्यातकी शक्ति तिच्या अंगात नाही,” श्वेतभैरव म्हणाला.

“तिच्यात इतकी शक्ति नसेल तर ती भैरवी होण्यालायकपण नाही. अशा अगकल, भित्त्या पोरीला वाघाने झाडून टाकले तर त्यात आपले काय विघडले? आपण पुन्हा गावात शिरून दुसऱ्या मुलीला पळवून येऊन येऊ.” गणलिंगेश्वर म्हणाला.

गुरूचे उत्तर ऐवून श्वेतभैरवला अस्त-च राग आला. पण आपला राग आवरून तो झाडीत पहात म्हणाला—“पानेमुडा हळ्यांना

कोठे दिसत नाहीत! बाघाचे किंवा त्या मुलीचे ओरडणे किंवा किंकाळ्या ऐकू येत नाही? म्हणून कोणी कोणाचा ठार केले हे थापण जखम पाहिले पाहिजे." असे म्हणत तो एक बूड घेऊन निघाला आणि त्याच्या पाठीपाठ काही भैरव शिष्यपण निघाले.

सर्वांनी दाट झाडीत वगड फेकून काही हालचाल होते का पाहिले. पण कोठूनही हालचाल झालेली त्यांना दिसली नाही. बाघाने त्या मुलीला नक्कीच ठार करून झाले असावे, यात त्यांना आता शंका बरली नाही. ते आदीत आणखी आत शिरले.

त्यांना आत बाघ किंवा ती मुलगी कोणीच दिसले नाही. झाडांचा चेंदामेंद झालेला व झाडावर रक्ताचे डाग पडलेले त्यांना स्पष्ट दिसले. बाघ मुलीला उचलून दूर निघून गेला असावा, असे श्वेतभैरवला वाटले. तो आपल्या साथी शिष्यांना म्हणाला—"त्या मुलीच्या हत्येचे पाप आपल्या गुरूच्या डोक्यावर आहे. त्याने हे काम

Fullscreen

127

सहज होणार नाही

गणेशगेश्वर दुकून हे सर्व पहात उभा होता. बाघ श्वेतभैरवावर एकाएक जडप घालून त्याला ठार करील असे गुरूला वाटत होते. पण त्या बाजूला सर्व शांत होते. म्हणून तो थोडा चकितच झाला. पुढे येऊन म्हणाला—"श्वेतभैरव! काय रे बाघ आणि ती कन्या दोघे मेली वाटते!"

"येथे तर कोणाचेच प्रेत नाही. फक्त रक्त दिसते आहे. बाघाला भैरवोक्त्या किंवा तिला बाघ उचलून घेऊन गेला असावा!" असे म्हणत त्याने एक व्यंग्य हास्य केले.

"महाभैरवाने आपले सर्वांचे रक्षण करून स्वतःचे पण रक्षण केले आहे. एका अवाकत भित्त्या पोरीला आपली पुजारीण होऊ देण्यापेक्षा त्याने तिलाच मृत केले. आता राहुट्या व तंबू काढा व चला पुढल्या मुक्कामाला! या खेपेस आपण वास्त सावधपणे कन्येची निवड करून तिला बाणले पाहिजे!" गणेशगेश्वर म्हणाला. (कमसः)

मृत्यु देव

विक्रमादित्याने आपला हट्ट सोडला नाही.

तो झाडाजवळ येऊन पोचला, प्रेत खांद्यावर काढून पंतेले आणि मौनपणे स्वयानाच्या दिशेने चालू लागला तेव्हा प्रेतात बसलेला वेताळ त्याला म्हणाला—"राजा! तुझे साहस बाणागण्यासारखे आहे, पण लक्षात ठेव, मृत्यूची अशा खेळ कैफ्याचा परिणाम भोगावा लागतो. मृदुला नावाच्या एका सुंदर तरुण स्त्रीवर कसे कसे प्रसंग गुजरले हे तुला माहीत नसेल. गी तिची गोष्ट तुला सांगतो. लक्ष देऊन ऐक." असे सांगून वेताळ गोष्ट सांगू लागला.

एका दूर कोणत्या तरी देशात एका श्रीमंत कुटुंबात मृदुला नावाची एक मुलगी जन्मली. लहानपणापासूनच तिचे सौंदर्य पाहून खेजारपाजारची मंडळी, तिच्या बडिलांना म्हणत-"तुमची मुलगी सामान्य माणसाला देऊ नका, कर का! अहो

वेताळाच्या गोष्टी

स्वर्गातले देव तिला मागणी ब्रालायला येतील.'- ब्रामाचरीवर तिच्या सौवर्गात राठ होत गेली आणि तिच्याशी विवाह करण्याच्या हेतूने घोर घराण्यातल्या तरुण मुलीच्या मागण्या पेऊ लागल्या.

परंतु हतयांच्या तोंडी आपल्या बौद्धांशी वासाभर्णा ऐकून मृदुलाचा गर्व वाढत गेला. म्हणून तिने बौरांमोठपांच्या शब्दांला कधी मान दिला नाही. चांगली चांगली सांगून आलेली स्थळे नाकारली. तिच्या आईवडिलांनी कित्येक घोर कुटुंबातील मुलांना मुली दाखविली. त्यांनी मुलीला पसंत केले. पण मुलीसमोर आईबापांनी हात ठेकले. पूर्वी तिच्या बौद्धांची शोक

पणाची निदा होऊ लागली. जातां कोणी मावणी घालण्यास येत नव्हता. मृदुलाचे घराबाहेर जाणे येणे देखील बंद पडले.

आईवडिलांना मुलीचे लग्न न झाल्यामुळे क्षणभर देखील घेन पडेनासे झाले. मुलीचे लग्न होऊ नये ही किती तारमेची गोष्ट आहे असे त्यांना वाटू लागले. एक दिवशी तिच्या आईने तिला प्रेमाने जवळ बोलावून विचारले-“काय म, आता कस? कोणी तुज्याशी लग्नालाच तयार नाही!”

“आई! कोणी आता नाही तर मृत्यू देवाशी तरी माझे लग्न होईलच. तो स्वतः घालून येईल आपल्या शरीर. तु मृदुलीच काळजी करू नकोय” मृदुला म्हणाली.

त्याच दिवशी रात्री मृदुलाला ओंठ लागली नाही. ती अंधारुपावर तळमळत राहिली होती. जरा पुणे लागली असेल, तिला कोणीतरी तिचा हात परतल्याचा व 'मृदुला' म्हटल्याचा भास झाला. तिने झोळे कवडून पाहिले तर एक अप्रतिम कुरुर तरुण मुलूख समोर उभा होता. तो म्हणाला-“मी मुझ्याशी लग्नाच्या हेतूने आलो आहे.”

मृदुलाला आश्चर्य वाटले. हा मनुष्य कोण बरे असेल, दार बंद होते तरी हा आत कसा काय जाण? त्याला माझे नाव कसे कळले. हा मृत्युदेव तर नवेल? तो

पाहून बरपसत होवरले. सवंगाला पांश मुराला. तिच्या तोंडातून शब्दच उमटेना. थोड्या वेळाने तो तरुण मनुष्य 'तुम्हां येईन' एवढेच सांगून निघून गेला. तो कोठे जातो हे पाहण्यासाठी मृदुला त्याच्या पाठोपाठ जाऊ लागली. तो मनुष्य गल्लीतल्या एका घरात शिरला. थोड्या वेळाने तो घराच्या बाहेर येऊन निघून गेला. तो गेल्यानंतर थोड्या वेळाने त्या घरातून रडण्याचा आवाज ऐकू आला.

ही मृत्युदेवच होता याबद्दल मृदुलाला शंका उरली नाही. ती आपल्या घरी परतली. अमण मुलपणाने मृत्युदेवाचे वरण केले. याबद्दल तिला आता पश्चात्ताप होऊ

लागला. मृत्युदेव वाटेल तेव्हां येऊन निश्चितच आपल्याशी विवाह करणार. परंतु ती मोष्ट आईवडिलांना तिने सांगितली नाही. जो प्रसंग येईल त्याला तोंड देण्याव्यतिरिक्त दुसरा मार्ग नाही, असे तिने ठरविले.

एका जाठवड्याने मध्यरात्रीच्या सुमारास तिच्या कोलीच्या खिडकीबाहेरून तिला कोणीतरी हाक मारली. तिने अंधारुपावरून उठून खिडकीत जाऊन पाहिले. तोच तरुण होता. त्याने तिला विचारले-“तु त्या दिवशी माझ्या पाठीमागून काय पाहिलेस?”

“मी काही नाही पाहिले!” मृदुला याबद्दल तिला आता पश्चात्ताप होऊ

“खरे बोलली नाहीस तर एका आठ-वड्यात तुझ्या वडिलांना मरण येईल.” तो म्हण मनुष्य म्हणाला

‘मी खरेच काही पाहिले नाही मृदुलाने मेष उतर पुढी दिले

मी हलक मनुष्य विचून गेला त्याने सांगितल्याप्रमाणे बरोबर एका आठवड्यात खगळरच मृदुलाचे वडील निवर्तले तिच्या बापाला तिच्यामुळेच मरण आले हे ओळखून ती लुप एडली

पुन्ही एक दिवशी तो तख्ण बाला आणि मृदुलाला हाक मारून खिडकीजवळ उभा राहिला मृदुलामोरपेऊन उभी राहिल्यावर त्याने तिच्या तोंच प्रश्न केला तू त्या

काय पाहिलस ?

काय उतर लावे हे तिला सुचना ती मृग्यदेवच आहे की आपली कोणी हे कसे ठरवायचे? तिला कळना. म्हणून ती म्हणाली-“खगळरच काही नाही पाहिले”

बरोबर एका आठवड्याने मृदुलाची आई बेळी मृदुलाला आपला जसा आता कोणी उरला नाही ती आईवडील गेल्याचे दुस्र करीत पडली असता एक दिवशी रात्री त्याच मनुष्याने खिडकीतून तोंच प्रश्न विचारला. म्हणाला-‘आता तरी खरे सांग तू त्या रात्री काय पाहिलेस?’

या बेळी मृदुला मण बसून राहली काही बोलली नाही. दुसऱ्या दिवशी ती मरण पावली शंजार पाजारच्या मंडळींनी तिचा देहसंस्कार केला आणि तिची चिता होती त्या जागी एक सशर्धी शोधली त्या समाधीवर एक अंघूचे आठ उगवले त्याला एक सुंदर फूल लागले त्याच दिवशी एक राजकुमार आपल्या मित्रमंडळींबरोबर त्या बाजूने जात असत त्याची नेबर त्या फुलावर गेली ते त्याने फूल तोडून आणून आपल्या शोपण्याच्या खांतीत फुलदाणीत ठेवले.

त्या दिवशी रात्री शोपण्याच्या बेळी नित्याप्रमाणे दूध पिण्यासाठी त्याने दुधाचा पेला हातात घेतला पण तो रिकामा पाहून

समजले आपल्या खोलीत शिऊन दूध पिण्याची हिंमत कोणी बरे केली असावी? दोन दिवस जागोपाड असेच कोणोतरी दूध पिऊन जात असे पण चोर सापडला नाही संपाकमराठ बेळीक कोणी साऊन पिऊन गेल्याचे दिसून आले

तिसऱ्या दिवशी राजकुमाराने नित्यापेक्षा थोडे आधी दूध मागवून आपल्या शोपण्याच्या खोलीत ठेवायला सांगितले पण तो दूध प्याला नाही आणि देबळावर तसेच राहून वेऊन त्याने शोपणे सोंग केले. थोड्या वेळाने नांगड्यांचा व वास्ताना पाताळाचा आवाज होतो तसा आवाज ऐकून राज-

कुमाराने मोळ जपवून पाहिले तर त्या जागी संडूच फूल होते त्या जागेवरून उठून एक सुंदर स्त्री दूध प्यायला जात असल्याचे दिसले ती दूध पिऊन संपाकमराठ्या बाजूला जाऊ लागली पाहून राजकुमाराने तिचा हात धरला आणि मोड क्षणाक्ष विचारले-“कोण तू आणि जेंडूच्या फुलाच्या रूपाने तू किती दिवसांपासून आहेस?” तेव्हा मृदुलाने आपली जन्मकथा थोडक्यात सांगितली

‘मृग्यदेवाशी तुझं लग्न झालं नाही ना? मग मी तुझ्याशी विवाह करून घेण्यास तयार आहे” राजकुमार मृदुलाला म्हणाला. राजकुमाराने, आपल्या आईवडिलांना व आपल्या इतर नातेवाइकांना मृदुलाशी लग्न करण्याचे ठरविले असल्याचे सांगितले

मृदुलाचे ह्मलावरून पाहून राजकुमाराच्या नशिवाची सर्वांनी वाखाणणी केली. दोघांचा विवाह घाटामाटाने पार पडला. यथासमयी राजकुमार राजा झाला व मृदुला राजाई झाली. त्यांच्या कारकीर्दीत त्यांची प्रजा सुखी झाली.

यशस्वर गोष्ट सांगून येताळ म्हणाला-
राजा! मृदुलाला इतके कष्ट देऊन शेवटी मृत्यु देवतेने तिला योष्य पती कसा काय दाखविला आणि तिला सुखपूर्वक कां जण दिले? या प्रश्नाचे उत्तर माहीत असून तू दिले नाहीस तर परिणाम तुला माहीतच नाही. तुझ्या बोवशाची शंभर शकले होऊन तुझ्याच पायांवर लोडू लागतील.

ते ऐकून राजा विक्रमादित्य म्हणाला-
मृत्यु देवतेचे मृदुलासो वीर होते असे मांगता येत नाही. उलट त्याने मृदुलाचे हितच केले असे नाही का वाटत? तिच्या आईवडिलांच्या मृत्युपूर्व ती दुःखी झाली ही गोष्ट खरी आहे. परंतु तिच्याशी विवाह करण्यास मृत्युदेव येईल हे ती म्हणाली.

देव मृदुलाला घडून गेला. परंतु तेव्हाही पेक्षा आधी आयुष्य संपविण्याची शक्ती प्रत्यक्ष मृत्यु देवतेला सुद्धा नाही हे तिच्या झाले. आईवडिलांचे जेवढे आयुष्य ज्ञान नेवडें उपभोगणें त्यांना काय झाले आणि त्यांना ज्ञान मनु आला ना यांचे आयुष्य संवृष्टाने आल्यावरच आला असे सांगून त्याने तारी मृदुलाला परवानगी करावा कागावा, तिचा घमंडझोरपणा कमी करावा या हेतून मृत्युने तिच्या आईवडिलांना अंगलें ओढून नेल्यामुळेच दोघांचे वस्तुतः, मृदुलाचा मृत्युच शक्य झाला होता म्हणून तिला पुन्हा जिवंत होण्यासाठी पारिस्थिक मृत्यु देवनेत निर्माण केलें हातें त्याच्याच प्रयत्नांने तिला योष्य पती मिळाला आणि त्याच्याच इच्छने तिचे विवाहित जीवन सुखी झाले."

अशाप्रकारे राजाचे मौन भंग होताच येताळ प्रतापह अदृश्य झाला आणि ज्ञानाच्या जाळेत जीवकट्ट लागला. (कथित)

तुका राज्यात फार चांगले शेत झाल्या म्हणून या देशाच्या राजाने त्याने जमिनीच्या करत मिळा घ्यायला म्हायत केली, त्याने चोरी करणाऱ्यांचा पांशीची शिक्षा लायला मुरवाव केली तेव्हा चोऱ्यांची संख्या कमी होऊ लागली.

त्या राज्यातल्या एका गावी शिब्या आणि गांवा नांवाचे दोन अट्टल चोर होते. त्यांनी पांशीचे करत घेतले होते त्यांच्याच पाहून विशार करून पृढे चोरिल्या पदा म'डून इमरा काहीतरी व पसंदा किवा मजुरी करण्याचे ठरविले त्याप्रमाणे दोघे जत्राच्या एका गावी गेले आणि तेथे एका गतक गोकडं कायला लावले.

त्या शेतकऱ्याने दोघांना मळपातल्या झाडांना पाणी वाजळायने आणि गुरांना चरायला घेऊन जायचे काम दिले. शिब्याने गंगता चरायला त्याचे काम मागून घेतले.

आणि गंगाने झालेला या चालायने काम प्रसन्न शेतकऱ्याने बाता आणून पाळतून दोन्ही काम घ्यायला मागून ठेवले होते.

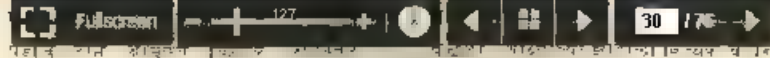
पहिल्या दिवशी शिब्या गुरांना चरायला घेऊन गेला त्याला वाटत होते की गुरांना चरायला सोडून दिले की आपल्याला आराम करता येईल परंतु त्याला फार वाई झाली, कारण गुरे कधी बाणच्या उज्याने फिरत कधी वेळाची झुज लागू ती नोंडवाची लागे कधी वेळ जाण लागू मागयला थावत एकदा त्याला आराम सुखीच मिळाला नाही.

गंगाला वाटले होते की दहावीस घागरी पाणी कातून झाडांना घातले की बाण मोकळ होऊ पण एका झाडाला दहावहा घागरी पाणी घातले तरी ते आज जमिनीत कोठे जाऊन नाहीसे झाले न काळे म्हणून तो दमून भागून गरी परतला.

शिब्या व गंग्या रात्री परस्पराला भेटले आणि परस्परांचे काम किती सोपे व हलके आहे याचे वर्णन करून सामू लागले. शिब्या म्हणाला-“मित्रा! काम सांगू? अरे आपल्या शिब्याची गुरे समभूतवार आहेत त्यांना चरायला सोडू दिल्यावर मी जशी ताणून दिली की सूर्य केव्हा मावळला ते कळेलच नाही. काळोस पडल्याच्या आधी गुरांना घेऊन घरी परत आलो.”

गंग्याने शिब्याला आपल्या कामाचे वर्णन सांगितले म्हणाला-“मित्रा! काम असावे तर असे. अरे सर्व मिळून वीस घागरीसुद्धा पाणी काढावे लागले नसेल मी नऊ बाजला कामावर गेलो आणि तसा भारत सर्व काम वाटोपून बागंत कोठे काय काय आहे पाहू

आपण छान झोप काढली’

दोघे शीरास बिर होते आपण आपले काम सोपे असल्याचे सांगून हुसक्याच्या गळ्यात बोवता आले तर पहावे या प्रयत्नात दोघांनी शिब्या आपल्या मित्राला म्हणाला-“गडग्या! आपण आपापली कामे आज बदलू या’

गंग्या तत्काळ कबूल झाला, दुसऱ्या दिवशी दोघांनी कामाची बदल बदल करून घेतली शिब्या बागंत कामाला गला आणि गंग्या गुरे चरायला घेऊन गेला. पण प्रत्यक्ष काम करताना परस्परांना फक्त बिल्याचे दोघांच्या लक्षात आले शिब्याला

पाणी घालत नाही क्षणाभेतात मज्जन जात होते तसे का होते हे रात्री गुपतपण घेऊन पाहून दोघ्यांचे त्याने मनाशी ठरविले

त्या दिवशी रात्री जेव्हा दोघे परस्परांना भेटले तेव्हा कोणी आपल्या कामाच्या चांगल्यावाईटाबाबत काही बोलला नाही दोघे झोपण्याचे सौंग करून पडून राहले. गंग्या झोपला बसाबा जसे समजून शिब्या हुळच उठला आणि कुदळ फावडे घेऊन मळघात गेला तो बांब्याच्या बुंधाजवळ आत असे मोठे भगदाड कसले आहे, म्हणून धणून पाहू

लागला सगळा खणतो एका नागी हुंड्याचा कुदळ लागून आवाज होतो तसा आवाज

झाला शिब्या चकित होऊन कोणी नाहीता जवळपरस, हे पाहू लागला गंग्या त्याच्या पाठीमागे काळोखात उभा होता ज्याने त्याला विचारले-“काय रे खणतो बाहेस?’

शिब्या म्हणाला-“अरे काही नाही, झाडाला खांगले भाळे करीत होतो” असे सांगून तो परत निघाला. गंग्या मनातल्या मनात त्याची लढाई तसजून हुंसला

दोघे परत येऊन झोपले. गंग्याला झोप लागल्यावर पुन्हा बागंत जाऊन खणून काय आहे हे पाहण्याचा शिब्याचा विचार होता पण त्याचा डोळा केव्हा जावला, हे त्याचे त्याला कळले नाही.

शिब्या बोरू लागताना गंग्या उठला आणि शिब्याला चावून लागू दिल्याशिवाय कुदळ

माची पावल दिमली शंभान त्यादीत त
तळधन सद्धा जर्णि त्याळा हच म प पा
त्या वळ न शास्त्रिना हन अचमन सचन
आणि शशमप पावल यक्षन आयसा
माची वाद घरी.

शिक्ष्या निचून गेस्वापर गम्याची लोप
मोडली आणि गम्या लोपे नाही हे पाहून ना
भावून तुलनाकर गंला पण तेथे ह्या लोप हा
[००० स्थान परीक्षा ल गात्राकर शिक्षा

झंडा शतर वालिन शब्दचन थापास
 शिवा हंडा उचल्ल पेऊन कात असल्ल
 दिमल्ल न मयल्ल न मर न थाप दिमल्ल
 पुढे मंडा दानि शका जागी रम्याद्वर लग्न
 मापली एक वद्वान हाकुन दिली थाप
 हुनर वद्वान देत गा फलमाद्वर त्याक
 वापल जाऊन हाकुन शब्दो नवर तो
 मयल्लच एक वाडीवर वसून काय काय
 हांतो न पळत बसल्ल

गंगा हनुमन्त बाबू गैल दोना यमरा
एक वहाण रसपाव दिसली असल कापाची
तरी असा विचार करुन तो पुढं गेला एव
गेल्पावर त्याला दुसरी वहाण दिसली
वेढ्ढी बाणम ती वहाण उचलून बाणली
जसती तर फुकदात एक वहाणचा तोंड
मिळाला मगता असे त्याला बारल त्यानं

[illegible]

ममया ब्रह्मण चरन् परन् यन्त पातुता
 नर संध हुंहा नव्हता, शिष्यांच ते काम
 असले पाहिजे, असे मनाशी ठरवून तो
 मांढरा सरळ शिष्याच्या घरी गेला आतून
 शिष्याचा आज्ञा ऐकून त्याने ब्रह्म
 लोक ना करण विनय. ओ शिष्याच्या
 बापायनेत्र व मानन शिष्याच्या ते शशिनी
 शिष्याचा एका पांढऱ्या जादरीत धुतसारखे
 धातून ठवण्यात आले होते ममया शिष्याच्या
 नाकाकेंबद्ध शिष्याने दोन श्रेष्ठ शिष्या
 मित्राश्रमहास दुख व्यक्त करीत रड लागला
 म्हणाला मैत्रा असावी तर अदी आत
 मित्राच्या मनामली शिवची इच्छा पुरी
 वाप्यची जवादादरं माझावर आली श्राव
 स्थान मला सागत खेचल होते मित्रा' म
 सर्व आवण्यभर इतकी पापे केली आलेत की
 वाट्यांची चिन्ना श्रवण मला इति दिन

तरब माझा उद्धार होईल ती शक्ती
दृष्टा पूरी केलीच पाहिजे

असे सांगून त्याने कुंठेशी शाई तेलून
त्यांची चिंता तथाकथित आणि जाणत्या
मिचाचे प्रेत खांधावर घेऊन ह्मस्तानाकडे
निघाला, तबानी त्याला मदविण्याचा किती
प्रयत्न करून पाहिला, पण त्याने तिकडे
दलंछ केवळ

बारां आपत्वाला हा वृष्ट जरोखत
 काः १२ च्या चित्तेतर नितबुल आपत्वा देहाला
 अर्गनं दणार अमे वाटन सथा निव्याच्या
 त्राशावरून खालं सरकून तातां पडला व
 म्हाणाला अर्ग शिक्का आपत्त भाद-
 कशासाठी रं व तुडदातया मोंदोमाठो व
 ना १ आपण या वाटन धऊ अणि मुक्कन
 पुत्रांस आमुष्ट काढू आपण चोरी वगैरे
 सोडली एण चोरांनी धुनी बाडली नव्हती
 नां आपण नोड या

दोषाती आपमाती अज्ञाप्रकारे समेत कळत
घेतला महारावा हा मिळाल्या हाता
मरण त्यांचे घटोळ आग्रह भुक्तांचे हात

आळशी तरुण

एका गावी एक श्रीमंत मनुष्य रहात असे तो गरीबांचा मदत करीत असे त्याने कित्येकांच्या घाई पाण्याची ध्यावस्था करून दिली होती

एक दिवशी एक तरुण मनुष्य त्याच्याकडे आला व म्हणाला-“बाबा! मी एक गरीब मनुष्य आहे मला जाईल व वहीण जाईल दोघांचा पार पाडवायला आहे जेवण काही काम दिव्यास आपले भाड्यावर फार उपकार होतोल ”

“श्रीमंत सहजपणाने दाखविले म्हणाला- हं एका मज्जाकर काही काम नाही परंतु जोश फुटेल काय तुला काम मिळणंय नाही मज्जा म्हणून मी शेत जमवे देतो ते ठेवून घे ” तो मनुष्य पैसे घेऊन निघून गेला

त्या निव्यापासून तो मनुष्य त्या श्रीमंताकडे रोज रोज लागला आणि तो श्रीमंत मनुष्य त्याला दोन रुपये देऊ लागला पुढे तो मनुष्य लागोपाठ दोन दिवस आला नाही परंतु अकरव्या दिवशी आला आणि त्याने काही काम न मिळाल्या बद्दलची मागणी रडक्या सांगितली. तेव्हा श्रीमंताने त्याला दोन रुपये दिले आणि म्हणाला-“काम जोशत रहा, मिळेल ”

पण तो मनुष्य लागला न झालेला पाहून त्या श्रीमंत सांगसाने त्याला विचारले-आनां काय ?

गेला बहा विमणाचे दोन रुपयेजमाने देता का ?” त्या तरुण मुलाने विचारले

“तु इतके दिवस का नाही आलास ?” श्रीमंताने विचारले

म्हणजे एक मेल घालून येणे सोपे आहे का हो ?” त्या तरुणाने विचारले

पणमाठी एक रेल चालणे तुझ्या जिवावर येते आहे तर तू काम काय करणार रे ? आळशी ! आनता हो .” त्या श्रीमंत सांगसाने त्याला हाकलून घावले

किर्यातला फेदी

श्रीकांत व संकर नावाचे दोघे मित्र

एकाच गलबताने काम करीत असत श्रीकांत हुशार मेहनती आणि इमानदार होता कष्टांनाच त्याच्यावर फार विश्वास होता परंतु श्रीकांतच्या या लोकप्रियतेमुळेच संकरच्या मनाचा जळजळाट होई

एकदा त्यांचे जहाज दूरच्या प्रवासावर जात असता एका गावी कप्तान एकाएकी आजारी पडला आणि त्या जात्रारानच त्याला मरण आले श्रीकांतने स्वतःवर सर्व जबाबदारी घेऊन गलबत सुरक्षितपण बंदरात आणले. त्यामुळे खूब होऊन गलबतीच्या मालकाने श्रीकांतलाच कोनात म्हणून नेमले गलबतावरच्या सर्व कोणाचा व फार आनंद झाला परंतु श्रीकांतला कोणत्याही परिस्थितीत कप्तान होऊ घावच नाही असे वाटतने आपल्या मनाची पक्के ठरवून टाकला

श्रीकांत मोठ्या आनंदाने घरी आला

तो बातमी ऐकून बाप म्हणाला-“बाळ! आज वृद्धांपाळी मला मनाची इच्छा पुरी झाल्याचा आनंद होत आहे आता तूच सुशीलाच्या घरी जाऊन तिच्या वडिलांना सांग, मला चालवत नाही त्यांनी वेळून भेटून नावे तुमचे दोघांचे लग्न झाले की तू प्रवासाला जाशील तेव्हा निदान सुनवाई तरी या म्हाताऱ्याची विचारपूस करायला घरी राहील.”

सुशीला एक कसवती मूलगी होती श्रीकांत तिच्या घरी पोचला त्यापूर्वीच आणखी एक तरुण युवक विला मागणी माग्यावला आला होता त्याचे नाव रमाकांत असे होते परंतु सुशीलाच्या बापांने त्याला श्रीकांतशी सुशीलाचा विवाह होण्याचे ठरले यत्नस्थाने सांगितले रमाकांत निराश होऊन घरी परत जात

आले होते ते फाडून त्याने त्याच्या मणकुचीदार टोकाने भितीळा ज्या जागी टफटफ' आवाज येत होता तेथे बोक पाडावला सुरुवात केली आणि दोन्हीकडच्या प्रयत्नांला मग येऊन एक दगड काढता आला. पलीकडच्या खोलीत एक म्हातारा रहात होता. त्याच्याशी त्याला छान बोलता येऊ लागले. दोघे परस्परांच्या खोलीत जाऊ येऊ पण लागले. पलीकडच्या खोलीत कोणी म्हातारा पुरोहित होता. त्याला जन्मठेपेची शिक्षा झाली होती. दोघांची मैत्री वाढत गेली. श्रीकांतने आपली गोष्ट त्याला सांगून विचारले "आतां तुम्हीच सांगा, माझा काय अपराध आणि हो शिक्षा मला का?"

म्हातारा म्हाताराने पण काय काय नसाण्याचे मुझ्या माजकाने ठरविण हात ना? ते मुझ्या कोणातरी साधोवाराला जाबडखे नसणार. तुझे लग्न एका सुन्दर मुलीशी ठरले होते तिच्या सासणी बाल-णारा दुसरा कोणी असेल त्याने तुझा कांटा दूर करण्यासाठी हा मार्ग काढला असेल."

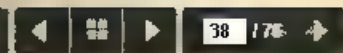
श्रीकांतच्या शेक्यात तेव्हा अकाश पडला, हे सर्व काय शक्य आणि शमाकातचे अशांचे पाहिले. त्याने म्हाताऱ्याला हे ऐकिले विचारले "या मॅजिस्ट्रेटच्या मनांत माझ्या-विरुद्ध अशी पडण्याचे कारण काय?"

"अरे हू पण येऊन आला होवास ना? अगोष्टी ताबान्न ते पत्र होत त्याला जाब विण्यासाठी त्या मॅजिस्ट्रेटने तुला कैदेत टाकले. त्याने ते पत्र पाहून कां टाकले?" म्हातार्याने प्रत्येकी उत्तर दिले

ते सर्व एकुन श्रीकांत दात ओठ चावीन म्हणाला- "अस्स! तरसा या मंडळीनी माझ्या विरुद्ध असा कट केला काय?"

म्हाताऱ्याला अनेक गुप्तविद्या व निर-तिराळी औषध पण माहीत होती. त्याने श्रीकांतला ते सर्व शिकवून दिले

एक दिवशी म्हातारा एकाएकी आजारी पडला. श्रीकांतला बरेच वेळ लागून म्हणाला- बाळ! या जगात अता माझा कोणी घरला नाही. म्हणून माझ्याजवळ

घाबरून येवून जेव्हा मंडळीनी या सड काटी एका गृहंत मी शपथ घेतली आहे येवून तुला सुटका मिळाले बरं तर ते घे तुला त्याचा मातक!"

त्याच दिवशी म्हाताऱ्या पण शेडाला गेला. असे, दुसऱ्या दिवशी कैद्यांनी त्यांचे श्रेण एका रिकाम्या पोत्यात पाहून ठेवून दिले आणि ते उचलून भेंण्यासाठी मजुरांना बोलावून आणण्यासाठी निघून गेले.

श्रीकांतने ते निघून गेल्याचा आनाज एका आपल्या उपकारकर्त्या म्हातार्याकडे बोटचे दर्शन घेण्याच्या हेतूने तो त्या म्हाताऱ्याच्या खोलीत गेला. तेथे शेक्यावर याला स्वतःच्या सुटकेची गाणू म्चलो

त्याने त्या म्हातार्याचे श्रेण बाहेर काढले. श्रेण प्रण आपल्या खोलीत आणत आपल्या अपत्यावर ठेवून आपल्यासारखी बाई त्याच्यावर पसकन ठेवली. नंतर पोत्यात विरान मंडपासारखा पडून राहला त्याने त्या म्हातार्याचा चार अपत्या विभागून टाकून घेतला.

कालील पदव्यावर मजुरांनी येऊन ते पोते समुद्रात नेऊन टाकले. समुद्रात पोते पडल्याबरोबर श्रीकांतने चाकून पोते फाडून पोहीत बाहेर निघून आला. किताऱ्यावर तो लहकड्याड लपून बसला. म्हातार्याने सांगितलेल्या खाणाबुणाच्या आधारे त्याने समुद्रातच ती पुढा सोपून काढली आणि त्या गृहंत त्याला म्हातार्याचो सब सपती

Full Screen

127

X

◀ ▶

40 176

पेला, सुशीलाने श्रीकांतला ओढखले रमाकांतने त्याला ओढखले नाही

श्रीमंतीमुळे गळात श्रीकांतचा काक कर आडव करीत मॅजिस्ट्रेटची दुसऱ्या बाजूकडे स्वभावाने फार लोभी होतो तो श्रीकांतला ओढखले, तिच्या घरातून ते त्याने मॅजिस्ट्रेटवर बूढ लाजायचे ठरविले. मॅजिस्ट्रेटच्या बायकोचा विवाह संपन्न करून तिला समजवून सांगितले की त्या मुलाचा काता सध्या दुर काता ५३०

एक विष आहे ते दिले तर विष घेऊन मनुष्य तत्काळ न मरता हळू हळू आजार पडून मरतो कोणी विष दिल्याचे समज नाही ते घेऊन त्या बाईला कसलात मोठा आनंद झाल्यासारखे तिच्या वैज्यावरून दिसले आपला नेम संपन्न झाला हे श्रीकांतला कळले त्या बाईने त्याला द्या ते औषध भाडून घेतले

शंकरचा परदेशाशी मोठा व्यापार होता त्याला ५०० मनुष्य मरत परदेशातून आणून घ्यायचे उपाययोजना त्याला करत तेवढा माल देत, ज्या गलबतांतून शंकर आपला माल परदेशात पाठवी तो शंकरने श्रीकांतने त्याच्या मालकांकडून त्याची समितलेल्या किमतीवर विकत घेतला शंकरने ज्या बंदरात गोचरिण्यासाठी माल

बंदरात गलबते न मंता दुसरीकडे पोचते करून गलबते घुमल्याचे जाहीर केलं कर्जदारानी शंकरकडून आपले पैसे इमूल केलं त्याने दिवाळे निघाले

रमाकांत सैन्यात असता त्याने आपल्या वॉररड अभियंता याचे सर्व संपत्ति लुबाडली होती त्याने पैसाच्या मोहातून खली पडून त्या अदिभार्याचा गुप्तपणे खून केला होता आकाशने "साकांतची ही जीवनकथा वर्तमान पत्र्यात छाली, श्वकवी झाली व सर्व आराप जग ठरल्यामुळे त्याचा समाजातला गौरव नाशयचा झाला, त्याला तोंड दाखविण मुद्दा असतय झाले, सुशीला व त्याकांत दाखला आपले घर सोडून जावे लागले तो अपमान असून ह्यान्याने रमाकांतने आत्महत्या करून घेतली

आता मॅजिस्ट्रेटचा बूढ ध्यायचे काम पुरल होते मॅजिस्ट्रेटच्या बायकोने आपल्या नवऱ्याला नकळत दिलेल्या विषचा परिणाम हाऊ लागला

मॅजिस्ट्रेटच्या पहिल्या बायकोला एक मुलगी होती मॅजिस्ट्रेटच्या दुसऱ्या बायकोने तिच्यावर त्या विषाचा प्रयोग केला

श्रीकांतने त्या मुलीला सांगितले की तिने मेले्याचे शेंफ शकून पडून रहावे मॅजिस्ट्रेटला त्याची मुलगी खरीच मेले्यासारखे वाटलं त्याने आपल्या मुलीला एका लवपेटीत बाळून नेले आणि तिला पुरून टाकले, त्यानंतर श्रीकांतने तिच्या वडयानातून काढून तिच्यावर प्रेक्ष करणाऱ्या एका तरुण मुलाशी तिचे लग्न करून दिले

त्यानंतर मॅजिस्ट्रेट एके दिवशी त्याच्या बापाच्या खोलीत श्रीकांतला भेटला त्याला आपल्याचा श्वकाच बसला, श्रीकांतने स्वतःची झरी ओढख 'बिली' ते घेऊन मॅजिस्ट्रेटला आनंदिक घक्का बसला व त्याचे डोक फिरलं आणि तो तेथून निघून गला. मॅजिस्ट्रेटच्या वडिलांना श्रीकांतने स्वतःच्या वडिलांसारखा मान देऊन पुढील आपुण्य आनंदाने घालविले

राजाचा घोडो

एका रात्राने आपल्यासाठी एका नव्या घोड्याची नेमणूक केली होती. एक दिवशी त्याने आपल्या बाप नोकराला सोपवून घोड्याच्या घरी कपडे घेऊन घाबरा सांगायला पाठविले. राजाचा नोकर घोड्याच्या घरी पाचला तेव्हा घोडी आपल्या एकेक माडाटे पाठ घाबरा पाठीवर ठेवीत म्हणत होती. "आज हजेर सरकारावर प्यास्त ओली टाकोत आहे, म्हणून स्वर्गींनी भय करायचे. पाहत्यावर रागावू नये, मी बापला स्वामिभक्त नोकर आहे."

नोकर ते ऐकून चकित झाला. त्याने राजाकडे जाऊन जे काही पाहिले या ऐकले होते ते सांगितले. म्हणजे— "महाराज, आपल्या घोड्याला बरेच त्रासल्यासारखे दिसते आहे."

राजाने घोड्याला नीलावून घेतले. त्याच्याशी नीला तर तो तरळ झाला. त्याच्यात कोणत्याही प्रकारचे वेडेपणाचे चिन्ह दिसले नाही. तरी त्याने घोड्याला विचारले— "बाप दे, तु वापत्या पाहत्यावरच एवढे तक्रारणे काय शकत असतोय? मी कोणाकडून तरी ऐकले म्हणून विचारतो आहे."

"महाराज! आम्ही जमल्या घातीची भावने आपल्यासारख्या सोरा मोठ्यांची कसे बोलूच? हिंकायला फार परिश्रम करावे लागतात. आम्ही आपलात सरे तुरेच करून नीलातो. तस होऊन मोहायची संवय करायला मला या माढवागिवाय दुसरा कोण आहे? आपणच मांगणे महाराज!" घोडी म्हणाला.

अलीबाबा आणि चोरीस सोरा

[४]

मर्जीनाने त्या बुद्धपातले सर्व तेल काढून

वेतले आणि एका मोठ्या कडईत खूप खवळून यंत्रपर्वत तापविले. तेंतर ते तापविलेले तेल एका बालडीत भरून घेऊन ते बुरले टेंचले छोटे तिकडे गेली आणि त्रयंक बुद्ध्यावरचा खजुगीच्या चटईचा दादरा सोडून त्यात ते तेल ओलीत गेली, बुद्ध्यात झालेल्या घोराना ओरडावला मुढा वेळ मिळाला नाही ते ओतल्या आत ठार झाले. अशा तऱ्हेने मर्जीनाने सर्व चोरांना एकेक करून ठार केले आणि सर्व बुद्ध्यांवर पुन्हा दादरा असाचा तसा बांधून ठवून दिला. चूक विसवून आपल्या खोलीत आली आणि पुढे काय काय होते हे पाहण्यासाठी वाट घालत असली.

मध्य रात्रीच्या सुमारास चोरांचा सरदार उठला आणि बिडकीतून त्यात बाहेर पाहिले.

कांटे दिवा जवळ ठवला किंवा उजड ठवला.

चहूंकडे दार काढायला पडला होता. बापसांची चाहूळपण पूर्णपणे बंद झाली होती. सर्व जग ओपले आहे, हीच वेळ आपल्याला आपला फुडला कार्यक्रम पार पाडायला सोयीची आहे. असा विचार करून बरोबर आपणाल्या खड्यातून एकेक काढून तो बुद्ध्यावर पक्कू लागला. बुद्ध्यावर जडे पडल्याचा आवाज झाला, पण कोणी आतून उठल्याचा आवाज झाला नाही. तो मनातल्या मनात म्हणू लागला— "हे सर्व झोपले की काय?" असा विचार करून तो पिछाडोच्या उघड्या आवारात गेला. तेथे त्याच्या तेलाला मासा भाजल्याचा असा घाण वास येतो तसा वास आला. तो घाबरला त्यात एका बुद्ध्यावरचा दादरा सोडून बात पाहिले तर ऊन ऊन काफ व उबट वास बाहेर आला.

अरबस्तानातील एक नोकरचा

त्याने शोधे भक्त घेऊन त्याची चूड तयार करून सर्व मुदल्यांनवळ जाऊन पाहिल, त्याचे सर्व अनुयायी भरून गेल्याचे त्याला आठळले.

त्याचे नेमडे भोटे मुकडान साने आहे तेव्हा सारदारान्या कसात बाळे हो जाव- राच्या मितीवरून पळोकेडे उठी मारून पळून गेला आणि सरळ जंगलतल्या आपल्या मुहेत येऊन पोचला. पुढे काय करायचे हे त्याला कुजेना.

बालक व यालकाचे कुटुंब एका मोठ्या सकाटामुन बाजल्याचे एकटमा मर्जीनाला माहीत होते राजभर तित कोमाला जाग केले नाही आणि रोजच्या निदमाप्रमाणे

जागर हास्यावर सांडायला

वाला तेव्हा मर्जीनाने त्याला पिडाडोला मऊन बुदल्यातल्या चोरांची मठी दाखविली म्हणाली "मनी! पाहिलेत केवढे मोठे सकट हळले ते?"

अलीबाबा ते पाहून चकित झाला त्याच्या घरावरचे केवढ मोठे सकट ठळले हा एका विचारानेच काही वेळ त्याच्या योडातून शब्द फुटला नाही मर्जीनाने रात्री काय काय बडले हे थोडक्यात स मितले अलीबाबाच्या डोळ्यातून जानाथु वाढू लागले हो म्हणाला-"मर्जीना! मुन्ना या उपकाराची देड मी कधी करू शकेन का? ज्या आईच्या पोटी तू जन्माला आलीस ती खरोखरच धन्य आहे आजपासून तू आमच्या घरातली मुलस राशी तसून आमच्याच मुलांपैकी एक आहेस! तुज मापुडे मानकीण पण झाली आहेस."

त्याने अन्हुलाच्या मदतीने आपल्या परसास एक मोठा लड्डा खचला आणि त्यात सर्व चोरांची प्रेते पुरली त्यानगर अलीबाबा निपचितपणे पहिल्या मारला गेले त्याला अलीबाबाच्या कुटुंबातील सर्व मर्जीनाला एका देवीसारखे मानू लागले.

कसिम घारच्यावर त्याच्या दुकानाच्या कामधंदा अलीबाबाचा मोठा मुलगा पाहु

बांदोबा

रागाच्या एका मागसान दुकान उघडले बसल्याचे सांगितले आणि म्हणाला- "जब्त चोर पाव दिवस त्याच्या बसून दुपारी त्याच्यापा उबरा यतो तोच आम्ही दोघे जेना एक दिवशी त्याला जवायला आल्या बरी बोलावू का?"

अलीबाबा म्हणाला-"अरे बोलाव! त्याच विचारायचे काय? इतके दिवस कां नाले दॅनताय" उदा मुन्ना मुकडार. उदा म, उदाच बोलाव देवायला, उदा रात्री घर का? ती सकीच कळ लागला तर आपट करून बोलाव मी मुद्दा आपट करून बोलावले आहे म्हणून साय" आल्या घरी एक पाहुणा जंदायला यणार या ग रांदा अलीबाबाला फार फार आनंद होना.

अलीबाबाच्या मुलाने आपल्या त्या मित्राच्या आपल्यावतीने व अलीबाबाच्या वनने शुकदारी रात्री जंदायला बोलाविले आणि त्याला बोलावून घेऊन पण आला. अलाब-आन पुढे होऊन त्याचे प्रेमाने स्वागत केले आणि म्हणाला-"आज आपण आमच्या बरी आलात, आमचे घर पवित्र झाले."

हुसैनला लांड दाडी होती. हो बांकून सलाम करून म्हणाला-"माग करत एक

जिनंती आहे मी एक वत ठेवले आहे मी नीट लास नाही तेव्हा जे पदार्थ कराल त्यात मोठ न घालायला सांगून ठेवा, घरात!

त्यात काय मांडले? आपल्या करिता मीठ घालण्यापूर्वी घरण भाजी व रमशा बाजूला काढून ठेवायला सांगून ठेवतो, मर्जीनाला." अलीबाबा म्हणाला आणि त्याने घरत जाऊन मर्जीनाला तसे समजावून सांगितले. तिला आश्चर्य पण वाटले तिने मालकाच्या आज्ञेप्रमाणे मिठाशिवायचे पदार्थ बाजूला काढून ठेवले.

रात्री अलीबाबा व त्याचा मुलगा दोघ आपल्या पाहुण्याला आदरपूर्वक बोलावून बॅऊन जंदायला बसले. मर्जीना व अन्हुला

दोघांनी जेवायला वाडले मर्जीना आपल्या पाहुण्याकडे लक्षपूर्वक पहात होती. तिला त्याचा बेहरा अठोळीचा कोळसही पाहिल्या सारखा वाटला

ब्रवणवाण आटोफरमावर तिचे गप्पा मारीत बसले असता मर्जीना नर्तकीचा बेघ पारण करून बाहेर बघीत आली

मर्जीनाचा हा बेघ आणि ते रूप पाहून बलीबाबा अचकच झाला तिच्या कपाळावर सोन्याची झाला चमकत होती. गळ्यात रत्नहार होता कंबरत कंबर पट्टा ब पायात पंजण होते कंबर पट्ट्यात खंजीर बांधून ठाकल्लार होता तिच्या पाठीमागे अब्दुल्ला डफ घेऊन उभा होता, तिन आपल्या

नामाला

मर्जीना बराच वेळ नाचत राहली दम ध्यायला सुद्धा बांबली नाही तिन बहरी, ग्रीक व इराणी पद्धतीचे नृत्य प्रकार दाखविले, तिने ते नृत्य पाहण्यास सर्व गगन होऊन गेले होते

मर्जीनाने शेवटचे नृत्य असे सांगून नृत्य बुरू केले तिने हातात खंजीर घेतला मध्येच तो खंजीर आपल्या छातीजवळ नई ती रूपच अब्दुल्लाकडे बळेची मधून मधून आपल्या दोघां मालकांच्या व पाहुण्यांच्या पोसात नई, जणूकाही आपल्या शत्रूवरच ती खंजीराचा प्रहार करीत असल्याचे दाखवी नंतर याचना करण्यासारखा अभिनय करीत तिने अलीबाबाभाभोर डफ ठेवला अलीबाबाला तिचा हा अभिनय आवडला नाही. तरी तिन बर्फ पुढे केला होता म्हणून त्याने त्यात एक मोहोर टाकली. अलीबाबाच्या मुलाने पण एक दोनार टाकला त्याचा मित्र हुसेन खिशातून बीनार काढू लागलेला पाहताच मर्जीनाने नागिणीसारखी एकदम उडी मारून त्याच्या छातीत खंजीर भोसकला. हुसेन जागण्या जागी धार माला

अलीबाबाका वाटले की मर्जीनाने एका श्रीमंत व्यापाऱ्याचा खून करून अनर्थ केला आहे त्याच्या मुलाला

म्हणाली-“जी या घरचे भत्ता लागले आहे आपल्या मालकाला त्याच्या नात्रपासून वाचविण्यासाठी मला हे दुष्कृत्य करावे लागले. असे सांगून तिने त्या व्यापाऱ्याची नकली दाढी बांधून कातून फेकून दिली आणि म्हणाली-“हा पहा नोक आहे तो हा तेलाचा व्यापारी मुमचा शत्रू आहे”

अलीबाबाने पण त्या तेलच्या व्यापाऱ्याला बोलवले मर्जीनाने त्याला व त्याच्या कुटुंबाला दोन वेळा बांधविले होते. म्हणून तो म्हणाला- मर्जीना! तुझे उपकार मी कसे फेडू हेच मला कळत नाही तू माझ्या मुलाशी लग्न करून घेऊन माझी सुन झालीत तर माझ्या फार आनंद होईल.

मर्जीनाने मान्य केल्यावर अलीबाबाने तिचा हात आपल्या मुलाच्या हातात देऊन दोघांना आशीर्वाद दिला

अलीबाबाने रात्री चोरच्या सरदारचे श्रेष्ठ त्याच्या साथीदारांना जेथे पुरले होते त्याच खडपात पुरले

मर्जीनाचे लग्न झाले त्यानंतर सुमारे एक वर्षभर अलीबाबा चोरांच्या गुहेच्या बाजूला गेला नाही कारण बाणखी दोघे चोर कोठे आहेत हे त्यांना माहीत नव्हते. ते जिवंत असतील तर बिवाना घोका आहे असे मर्जीनाने त्याला सांगून ठेवले होते

परंतु एका वर्षानंतर अलीबाबा मर्जीनाला व आपल्या मुलास बरोबर घेऊन त्या गुहेजवळ गेला. गवत खूप वाडले होते थोड्यांच्या टांगांच्या किंवा मानसांच्या येथे बाण्याच्या खुणा कोठे दिसल्या नाहीत तेव्हा तेथे जाता चोर नसले पाहिजेत या दोष्टीची खात्री झाल्यावर अलीबाबाने "छिछा छिछा, धर लंबड" म्हटले. त्या बरोबर धर उचवले आणि सर्व गुहेत गेले अलीबाबा त्या खडे संपतीचा मालक झाला. त्याने गुहेतील सर्व संपत्ति इकलकल आपल्या घरी नेली आणि एक सामान्य लाकूटतोड्या आपल्या पावातला सर्वात श्रीमंत मनुष्य म्हणून बोलवला बाळ लावला

नवाब व सांड

एकदा बंगालचा नवाब कुलचंद नांवाच्या राजाच्या राजधानीत गेला आणि त्याने पाडाव होतोचो जावा पाहून तबू उघडे करायला सोयिल्ले. थोड्या वेळाने नवाबाना डेर ज्यो जागो होला आपुला एक सई आसा. नवाबाने ग्याला एकठवून त्याचें भांड मिजबायला सोयिल्ले. नोकरीती त्याला घडून एका जागी वेळन उबे केले. थोड्या वेळाने राजाच्या कानावर ती वासवो गेली. रायाने आपल्या वडिलांच्या आठप्रसंगी तो पीळ सांडला हांवा.

राजाला काळजीत घडलेला पाहून त्याच्या दरबारातला गोपाल नांवाचा विदूषक नवाबाकडे जाऊन हल जोजून म्हणला—“हुफूर! मो आपल्या राजधानीच्या नागरिकांतचें आपले आधार मानण्यासाठी जातो आहे. आसचो एक पीडा कायसको डळस आहे हा भावी बाकारास निऊन धुमाकुळ घातलो. पण एका मोटोबिडल वाईत वाटले हा आपल्या रस्त्यातली बाण खाऊन रस्ते साफ ठेवीत असे आता आमहांवा मार्के बंद करून जनावरें मागणार. तरी आमहांवा त्याची हरकत नाही. पुढे दुघरा साफ करील.

“कय म्हणतां अशा बँस आहे हा? मला नको असला बँस” असे सांगून नवाबाने बेंबाला मोडून घालला सोयिल्ले.

राजाने गोपाल विदूषकाच्या चातुर्यांचडून त्याची पाठ बापटली.

चोन देशात टोंग नांवाचा एक घरीब ल्हान मुक रहात असे. त्याची आई त्याच्या लहानपणीच वारली. त्याला एकोभिताने वर्ष लागले तेव्हां त्या मूलाचा बाप वारला. त्याच्या बापावळ एक फुटकी कवडीमुड्या नव्हली म्हणून टोंग अयदी निराधार माला.

टोंगला आपल्या बापाची अन्वेव्दी करून एक समाधी बांधावी लागणार हे कळलें. पण त्याच्या जवळ पैसेच नव्हते. मग हे काम कसे पुरे होणार? पैसे मिळवायला त्याला काही उपाय सुचेना. पैसे मिळवायला एक उपाय अवश्य होता, त्याने स्वतःला विकून टाकून कोणाच्या तरी गृहाम होऊन राहणे. पण त्याच्या मित्रमंडळींनी त्याला तसे न करण्याबद्दल त्याला सल्ला दिला. परंतु पैसे मिळवायला दुसरा काही उपाय कोणी सुचविला नाही.

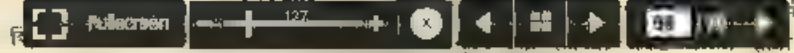
टोंगने एका पुढ्यावर आपली किंमत लिहून आणि स्वतःला विकून ज्यायला तयार असल्याचे व खरेदीच्या अटी वगैरे लिहून आपल्या गळ्यात तो पुढा अडकविला आणि गुलामांच्या बाजारात जाऊन बसला. गुलामांचो खरेदी करणारे पुढ्यावर लिहिलेल्या अटी वगैरे वाचून पुढे लिहून गेले काही लोक त्याला लोबी म्हणत तेथून निघून गेले.

कारण टोंगने जी रक्कम पुढ्यावर स्वतःची किंमत म्हणून लिहून ठेवली होती ती फार जास्त होती. परंतु टोंग त्या किमतीहून कमी किमतीत स्वतःला विकायला तयार नव्हता. नेवडी किंमत वडिलांचे आढ करायला व त्यांची समाधी बांधण्याकरिता आवश्यक होती त्याला वाटले की कदाचित आपल्याला कोणी विकत ज्यायला तयार होणार नाही परंतु सुरंवाने त्याच वेळी एक कोणी मोठा अधिकारी पुढे आला व

त्याने सर्व अटी वाचल्या त्याने विचार करून टोंगाने जी रक्कम मागितली होती ती दिली. त्याने टोंगकडून कबुलीपत्र लिहून घेतले.

टोंगनी इच्छा पुरी झाली. त्याने आपल्या बिलाने धाड केले आणि एका खांगल्या कारागिराला बोलवून खांगली समाधी बांधवून घेतली. नंतर तो आपल्या मालकाच्या घरी आजून काम करू लागला. त्याच्या भालकाने त्याला एक खांगलीशी होपडी बांधून दिली.

टोंग आपल्या बन्दाकडे हो सोंगेले ते काम करी. कित्येक दिवस लोटले. टोंगला कधी सुख नाही की विश्रांती नाही. दिवस-भर खपायचे आणि रात्री घरी येऊन जे

अंगात घालायला घड कपडेदेखील त्याच्या-कडे तसत तरी तो आपल्या बापाचे धाड नित्य नियमितपणे करीत राहला.

एकदा पिकाची कापणी सुरू झाली. टोंगचे काम वाढले. एक दिवशी रात्री त्याला तप आला. त्याला स्वतःची पुढी नव्हती. उद्या सकाळी कामावर कसे जायचे याची काळजी पण लागली होती. अशा वेळी ती डोळे मिटून पडला असता कोणीतरी वंजून त्याच्या डोक्यावर धड हात ठेवला. टोंगला आश्चर्य वाटले पण त्याने उभिरां डोळे उघडून पाहिले. त्याला ताप कमी होत आल्यासारखा वाटला. अंगात दाखती येऊ लागल्यासारखे वाटले.

“तू कोण?” हे विचारण्याचे साहसमुद्रा त्याला झाले नाही.

ती स्त्री म्हणाली “मो तुझा भाजार बरा करून तुझ्याशी लग्न करून तुझ्या बरोबर राहण्यासाठी आले आहे.” टोंग उठून बसला आणि बक्षित होऊन उभा राहला. त्या स्त्रीशी लग्न केल तर तिला पोटभर जेवण्याला चालण्याची मुद्रा त्याची स्थिति नाही हे सांगण्याने मनात असूनही त्याला साहस झाले नाही परंतु त्याच्या मनातली गोष्ट तिला कळली. ती म्हणाली- आपल्या दोघांचे पोट भरण्याची जबाबदारी मी घेते!”

टोंगला खाण घाटनी त्याने आपले फाटके मळके कपडे पाहिले, तिच्या अंगावर पण तसेच कपडे होते तिच्या अंगावर एक रेंसीक दागिना नत्तना बोचे वेवासाभोर आजून वंदन करून पितरांचे स्मरण करून पतिपत्नी झाले.

त्याचे लग्न विचित्रच होते. ती स्त्री कोणाची कुलगी, कोठून आली हे देखील टोंगने तिला विचारले नाही. तिनेच आपले नाव ‘मी आहे असे’ सांगितले. त्यातून जास्त काही बोलली नाही. तिलाच तो मालकीण मानू लागला आणि तिचाच गुलाब म्हणून तिचा फार आदर करू लागला. त्याच्या मित्रांनी ती कोण रे कोठून आली बरीरे अनेक प्रश्न करून तिची

एका गावी दोघे भाऊ होते. मोठा बीबांत होता व लहाना बहीण. एकेदा धानतंड पाठवा भावाकडे गेला आणि त्याने धेरेंच तांबूल मागिले. मोठ्या भावाने नकार दिला.

त्यान दिवशी रात्री मोठ्या भावाच्या घराच्या दारावर कोणीतरी पाप मारली आणि लहान्या शाहीत मोठे घन पुरलेले नाही बघे आणिसले. मोठ्या भावाने दार तयडून पाहिले नाही. त्याला सीता बघली. त्याने आपल्या धाकट्या भावाला संकाडी मी मोठे आणितली तेव्हा ती म्हणाला—“आज रात्री पुन्हा असाच कोणी आला तर बघा उठव.”

दुसऱ्या दिवशी कोणीतरी वेळन धाकट्या भावाच्या दारावर पाप मारली आणि म्हणाली—“शाहीत खजिना आहे. खेडन जा. धाकट्या भावाने मोठ्या भावाला उठवून ती मोठे आणितली आणि तो जाऊन झोपला. भावा बाऊ बघ्यच रात्री उठला आणि त्याने शाहीत जाऊन पाहिले तर त्याला तेथे एक मेलेला घोडा विसला. त्याला राज आला त्याने घोड्याचा एक पाय कापून आपला आणि धाकट्याच्या बगल खिडकी कोडे टाकला.

दुसऱ्या दिवशी मोठ्या भावाने धाकट्याच्या खिडकीतून जरात पाहिले तेव्हा तो मोठ्या मोडीत होता तो उलट गावती शाहीत गेला. पण तेथे मेलेला घोडा नव्हता.

मोठ्या भावाने धाकट्या भावाला विचारले—“का रे तू पन्हा तांबूल मागयला आता होवाच, बंड का?” पण धाकटा म्हणाला—“दादा! मला माता स्पाही गरज नाही.

महाभारत

दुःशासनाच्या सूचनंवरून दुर्योधन आपल्या धृतराष्ट्र त्या गांधीस कबूल झाला वरिष्ठासमज जाऊन म्हणाला— बाळ ' मीस्य द्रीव विदुर वर्गरे धाशनाडिधानी आम्ही दूत खेडून जे जिकल ते तुमच्या लहरीपणाभूत पुन्हा घालवून वयलो पांडव त्यामल्यावर सूड उघडिच्याशिवाय गृहपार नाहीत ते तक्कीच युद्ध करतील व सर्वे कोण्यांचा संहार करतील कारण त्यांच्याजवळ अपार शक्ति आहे. बाता त्यांना पुन्हा दूत खेळायला बोळवा यां खपेन दुसरी तिसरी अत न उक्तां फक्त जो धनान हारेल त्याला तेरा वष वनवास भोगावा. जागोस ही एकच एक अट ठरवी त्या अवघांत आम्ही इतद्र राजांना आपल्या राजूला बळवून धरू आणि पांडव युद्धाला बाल तर तक्कीव त्यांचा पराभव करू.

पुन्हा दूत खेळण्यात धोका आहे आपले हित नाही हे माहीत असून ही बुजिष्ठिर आपल्या मार्गंडासह व परिचारातह इतिहास पुरला दूत खेळण्यास आला.

बूत सुरू करण्यापूर्वी शकुनी कामा म्हणाले-“या खेपेस पणावर काही लाव-
ण्याचा प्रयत्न नाही. एकाच अटीवर बूत
सज्जावयाचे आहे. या खेपेस ज्ञातात आ
होते. त्याने दत्तक वस्त्र धारण करून
वारा वर्षे वनवास व एक वर्षे अज्ञानदास
भागवतपत्र आहे. अज्ञान वासाच्या कळ्यात
कोणी आडखले तर पुन्हा वार वर्षे वनवास
व एक वर्षे अज्ञानदास भागवत लायला
तेरा वर्षे पुन्हा आल्यावर पुन्हा आपले राज्य
प्राप्त मिळेल.”

शकुनी मामाच्या तोंडी वृत्ताची अट ऐकून
सर्वच बक्ष झाले. धृतराष्ट्राला सजोवन
महान म्हणाले. राजा! तू आपला शिनेक

Full Screen 127 56 178

मुलाच्या इशितावर तू नाचतो आहेस!

परंतु धृतराष्ट्र काहीच बोलला नाही.
पुष्पिष्ठिरास म्हणाला- अविद्यमर्मास अन्
मल्ल भी कपटपूर्ण जरी असले तरी हे शूत
विजयाचा विजयच नसला आहे.

झात! शकुनी भाषांनी फासे टाकले व
पहिल्याच श्वासात पांडव आपले सर्वस्व
हारले. कटीप्रमाणे पुष्पिष्ठिरासहित पंच
पांडव व द्रौपदी बळकले वस्त्र धारण करून
जटा बांधून व हनुमानाजिन बांधून वनवासाला
निघाले. त्यांना त्या वेळास वनवासास
निघालेले पाहून दुःशासन म्हणाला-

दत्तक्या वर्षानंतर पांडव सवदान व दुःशासन
पडलं. पांडव आमच्या समक्ष समाधान
माले. आतां दुर्योधनाला कोणी प्रतिद्वंद्वी
उरला नाही. एवढेच मदान पांडवांनी आज
शर आयला अपमान केला. आज त्यांच्या
माता खाली सालच्या पांडव आमचा
अंतरात्मा शांत होत आहे. त्यांना घनटी
अनाचारसमक्ष रत्नास वषावण फिरावे
लागला यापुढे आमची बराबरी वरू
शकण्याची हिमत व दारुविचार नाहीत.

मंदर तो द्रौपदीला म्हणाला-“हे
पांचाल! तू आ मिकादी पांडवाबरोबर
वनवासास आण्याची गरज नाही. तू राज-
महिणी सारखी आमच्या पेकी कोणाची

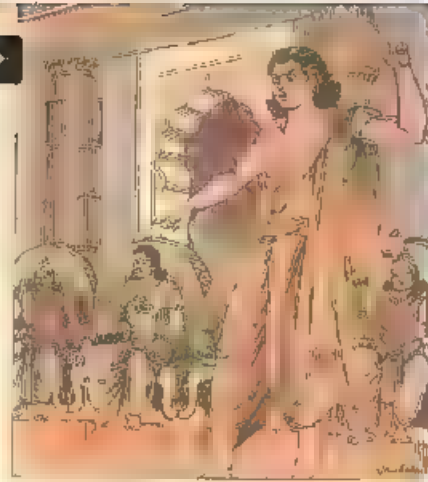
पहिली आयुष्य पालव

ते अपमानजनक झाले एकूण भीम सिंह
गजेंता करीत म्हणाला-“बुद्ध पापी माणसा!
शकुनी मामाले फसवून शूत जिकले. यावर
तू हे ज उद्दम वनेन करित थाडस. याची
गळे तूरा त्यामाणावर मागावी लागतील.
तुझ्या दंडाचे तुकडे करून मी गिवाडाना
झायाला घालीन तेव्हा दंडाच्या पेकी तुझ्या
रमणाम कोण येतो हे मी पाहणार आहे.
एकंदच्या तुलाच नाही तर तुझ्या आश्रमाला.
कसण्याच्या सर्वांना समसदानास पांडवीन तरच
मी नावाचा भीम

त्यानंतर भीम दुर्योधनाला म्हणाला-
तू या दुःकुटुंबाची गळे रणांगणावर
चाखणो लागतील.

पांडव निघाले तेव्हा भीम पुन्हा जाता
मारा समनडे जळून राहणारा- सर्व कल
उघडत एका! या दुष्ट दुर्योधनाला व
दुःशासनाला मी कणाला अनुन आणि
अनुचीत्या सद्देव शर करतील. या दुष्ट
अनुचीत्या समसदानास पांडवून पृथ्वीचा
सार हातका करू.

अर्जुन भीमाला आवनीत म्हणाला-
“भीमदादा! पुढे आपण काय करू हे ज्ञात
पाहून सगळ्यात काय अर्थ आहे! हा दुष्ट
मुकाट्यात येरा वयोमत्त श्रमने राज्य

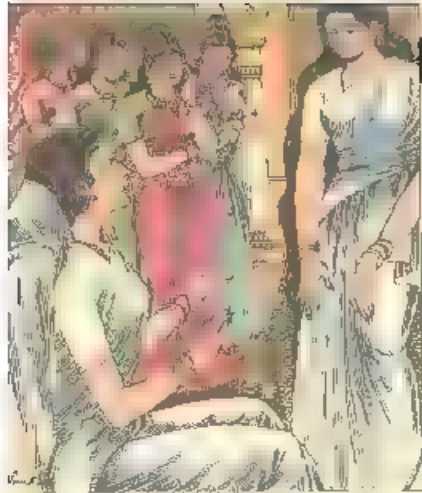

आम्हांला परत द्यायला तयार झाला नाही
तर आपण जे करायचे ते करू.

सद्देव शकुनी मामाला म्हणाला- फासे
टाकण्यात तू ज कोजल्य व वरत द्यावाथळ
त रणांगणात नफेसो पडणारा नाही भीम-
दादा! संमानन आत त्याप्रमाणे तुझा
वध मा करीत.

तुम्हाला गीदरून वारण करून म्हणाला-
या समत द्रौपदीला अपमान ज्ञाती करा
व ज या दुष्कृत्यात महमती ज्ञाती करा
सर्वाना याची फळे काळाची कागतीक.

अज्ञानहून पांडवांनी आपणाल्या पुरीत
प्रतिज्ञा केली आणि भोवम नामदन ज्ञान
वृत्तापार्थ अस्वत्थामा वियर, मजय १

खुब धृतराष्ट्र यांना नमस्कार करून वस्त्रासोपून बसले.

त्या घडी वर काँग्रेसी राज उघडायचे पण घाती सली नाही. एकटा विदुर म्हणाला "लगावी लुचगिरीन जा हातला त्याला दुखी कष्टी होण्याचे कारण माही. युधिष्ठिरा' तुझ्याबरोबर रत्ना दिव्यासंगल चौथ भाऊ आहेत आणि बुद्धिमान व बतुर द्रौपदीसारखी पत्नी आहे. जाती बौध्य म्हणायला सत्ता देशास आहेत म्हणून तुला कोणत्याही मोष्टीची उणीव भोगणार नाही. तुमच्या आपराण कोणी भोगला लावू शकणार नाही म्हणून तुमचा वधी प्रताप होणार नाही तुमच्या आईव

वनवासाला कष्ट सहन करू शकणार नाही तिला माझ्या घरी ठेवून या 'मन्यपंच जयने' शुभास्ते घेयात! मन्पाचाच शक्ती होऊन तुमचा मांगशुभ होवा."

युधिष्ठिर विदुराला म्हणाला "तुम्ही आम्हाला पितृतुल्य व मुलुतुल्य आहां! मी आपल्या आज्ञेप्रमाणे वागेन!"

द्रौपदीने अंतपुरातील सर्व वडील स्त्रियांस प्रणाम केला आणि सर्वांचा निरोप घेतला. कुन द्रौपदीला म्हणाली "मुनबाई! तुम्हाणी आहेस! तुला उपदेश करण्यासारखे काम आहे? पतीबरोबर पत्नी होव आपल्या समाजाची रीत आहे! तू त्या वेळी कुठ दपटीने एकदांच कीर्तनाकर पाहिल असतेस तर तुझ्या पतिव्रत ब्रह्मणे ने सर्व भस्म झाल असते. मी तुला एक गाष्ट लक्षात ठेवायला मागेत म्हणून हा त्याच्या माठचा भावउपदेश थोडा निराशा आहे. त्याच्यावर जास्त तजर ठेव आता पं मुलां वना घमंमना जय जेथे धर्म तेथेच जय निश्चित असतो।

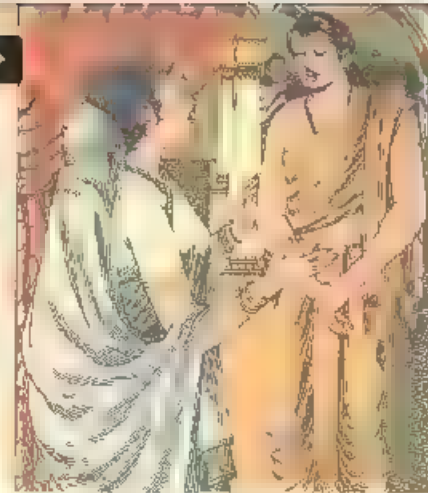
द्रौपदीचे केस पाठीवर सोडलेले होते ती तशीच अंतपुरातून दागे तिघांनी कुन मुनवरीवर आपल्या मुलांना आशीर्वाद जायला तिघांनी म्हणाली "तुम्ही सत्य व धर्म वाडला नाही तरी तुम्हाला वनवासाने काय सोयावे लागत आहेत परंतु शक्ती

बलाचे व माता मादी किती भयवान हानी ती द्या हे मत पाहिल्या न या जगान गेल्ले सहीत न दुर्वच माझ्या तपाळी आले हे सर्व माझ्या पुत्रजन्माचे फल असावे आज कृष्णदेवान यत्त जवळ नाही."

नंतर कुन सहदेवाला म्हणाली—"बाळा! तू वनवासास जाऊ नकोस! तू माझ्याजवळ रहा! तू एकटा जरी माझ्याजवळ राहलास तरी माझी सर्व मूल पाडगावनऊव आहेत अस सत्य जाटल असे बोलून हायनाय तिला रडू कासळले. विदुराने तिची समजूत घालून तिला आपल्या घरी नेले.

पांडवांनी मातेला प्रणाम करून तिचा तरोप घेतला आणि वनवासाला निघाले. द्रौपदी त्याच्या पाठमागून निघाली. युधिष्ठिराने आपले नांड आंकून घेतले सोम दान्ही वाटू लाठ करून निघाला. अजून वाळू खडवीन निघाला व कुलन सर्वांगाला राख कापून घेतली. गहदवास्त सर्व गरीर धुष्टीन वस्त्रून घेतले. बौध्य म्हणून छद म्हणून व सावभाचाला राठ करीत सर्वांगेले निघाले. (मख पांड्यावरंग चित्र)

काही काळ कानण्यावर धृतराष्ट्रान विदुराच्या बालावून विसंगल पाडव वन- न राहला गल तेव्हा तो पुढा कसे काय

विदुरान धृतराष्ट्राला त्याचे उधावित उत्तर दिले. म्हणाला "तुम्हाला मुलांनी जो अन्याय केला आहे त्याचा युधिष्ठिराला परमावधीचा राग आला त्याला कोणत को त्याने आपल्या त्या कृष्ट दर्शन कोरवांकडे पाहिल तर सर्व कोरव भस्म होऊन जातील म्हणून त्याने आपल तांडव झांबून घेतले. श्रीमाने आपल दंड ठोकून सर्वांना आपल्या शक्तीची जाणीव करून दिली. अर्जुनाने वाळ फकून त्याच्यासारखी शक्ती करून कोरवांचा नाश करून राक्षसांसाठी सूचना दिली. वकुमने आकल सोदये पक्षिण्यासाठी आगाला राख कापून घेतली आणि सहदेवान आपल दुख प्रगट होऊ तय म्हणून आगाला

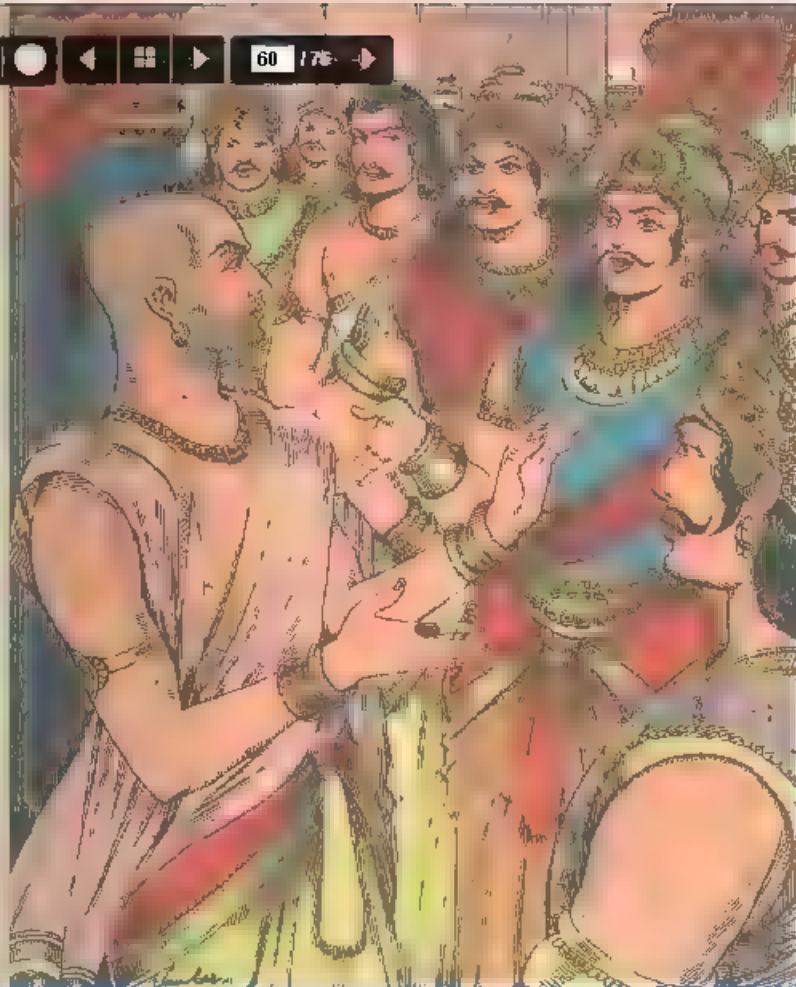

माती व घुळ फासून घेतली. द्रौपदी भाले लुगडे तेथून व केंस योंकळ सोडून निघायची व तद्द्वारा तिचे लुपवा सर्व सुनांना खवदा वयांनी वेधव्य येईल याची सूचना दिली. चौथ्या ज्येष्ठीनी हज पाठ व सामवेदाचा पाठ केला आणि शेवटच्या युद्धात सर्वांच्या अभ्यर्थांचो सूचना दिली. राजा हा सर्व सज्जा पूर्णपणे आहे! तू आपल्या कुलगवासाची श्रीजे आपल्या हाताने पेरली आहेस. आता कोणी हे बाववू शकणार नाही."

पांडव निवृत्त गेल्यावर दुर्योधन वृ शासन शकुनी व कर्ण यांचे दुष्ट अनुष्ठान द्रोणाचार्याकडे गेले व म्हणाले— गुरुवर्य! पांडवां-

आपण उपमंगल अशा कामची इच्छा आहे जगणान्न भोक्तृ भोक्ता आपणाला कोण आहे."

ते ऐकून द्रौप म्हणाले—"पांडवांचा पराभव करण कोणासही शक्य नाही साड्यावर दुर्योधन आदिक कौरवांनी जी श्रद्धा व भक्ति दर्शविली त्यामुळे मी त्यांना साड शकत नाही पांडव आपल्या प्रतिज्ञे पमाण युद्धास तयार होऊन येणारच. माल्या हाती पराभव झाल्यामुळे दुपदान मात्यावर मूळ उपविष्टासाठी यज्ञ केला आणि माझा वध करणारा पुत्र धृष्टद्युम्न व कर्तुनाची पत्नी होऊ शकणारी पुत्री द्रौपदी मिळविली. द्रौपदीची पांडवांचा विवाह झाला आहे अर्थातच धृष्टद्युम्न त्यांचा येवणा आहे या सर्वांबरोबर स्वतः कृष्ण पांडवांच्या वाजून राहणार. वर्जनासारखा वसिष्ठी व महा-रथी दुसरा या जगात नाही. माझा मृत्यु धृष्टद्युम्नाच्या हातों आहे ही गोष्ट जगजाहीर आहे आणि या सर्वांचा कारण तुम्ही सर्व जण आहो. माहून पावत घुःकाची गोष्ट ती काय असु शकणार? आतापर्यंत जं बुकले ते सुधारणे शक्य नाही. निदान सापुडे तरी इतरांच्या हितासाठी वसचि पालन करा. तुम्हांला सुसोपभोगच इष्ट आहे तर पुढील तेरा वर्षे काय ती तुमच्या माण्यात आहे."

ध्या खपभोगून! त्यानंतर कौरवांचा नाश निश्चित आहे!"

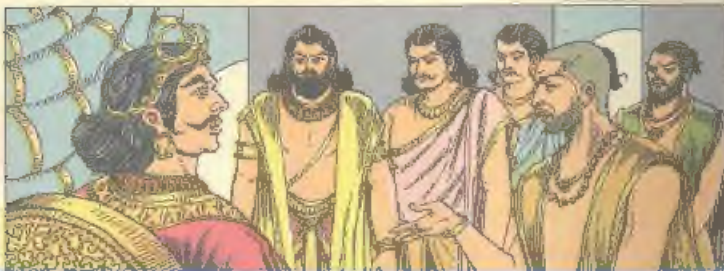
ते ऐकून धृतराष्ट्र चावळून गेला व विदुराला म्हणाला—“विदुरा! श्रोणाचार्य म्हणतात ते सरे आहे! तू रातात जाऊन पांडवांना सामोपचाराने परत बोलावून येऊन ये! त्यांनी नकार दिल्या तर त्यांना सांग की, हस्तिनापुरला येऊन आदर सत्कार करवून घेऊन मग पाहिले तर पुन्हा वन-वासस परत जा!” असे सांगत वसतांना त्यांचे मन फार भयभीत व दुःखी झाले.

तेव्हा संजय धृतराष्ट्राला म्हणाला—“राजा! हे सर्व राज्य पांडूने जिंकून तुला दिले आहे. तू त्याच्या मुलांना जंगलात हाकलून लावलेस आणि आता असे दुःखी होण्याचे कारण काय?”

“दुःखी कां होऊ विचारतोस? पांडव अस्तिरपी नव्हे, युद्धविद्येत अद्वितीय आहेत. अशा शक्तिवाली बूरवीरांशी शत्रुता करावी लागली व युद्ध करावे लागले तर दुःख होणार नाही का?” धृतराष्ट्र म्हणाला.

अगावर साहून घेतले आहेस! सत्पापांच, श्रोणाचार्य व विदुर या सर्वांच्या सांगण्या-विषयक तुच हे पापकर्मे केलेस! तुझ्या मुलांना बुद्धी नाही व बारम नाही. प्रतिकामेला पाठवून द्रौपदीला ती साहेरची असतांना असे नोलावणे खोशते का? त्यानंतर तिचे वस्त्रद्वरण करण्यासही तो निलंज तयार झाला. ‘विनाशकाले विपरीत बुद्धि!’ म्हणजे विनाशकालचढळ आला की माण-साची बुद्धीच त्याला पाठ दाखविते!’ सर्व अचानक होत असतांना तुम्ही सर्व तो व्यास मानीत आलात!” संजयने धृतराष्ट्राची काम उघाडणी केली.

धृतराष्ट्र नमपणे म्हणाला—“संजया! तू म्हणतोस ते सर्व सरे आहे! पुत्र प्रसाने माझी बुद्धी आंधळी झाली होती. मी तुम्हा सर्वांचा सल्ला झिडकारला आणि मूर्खता काय वाटेल ते करू दिले. मीच मुळ अपराधी आहे. पण मी आतां काय करू? देवा! तूच आतां आमचे रक्षण कर!”

शिवपुराण

[३]

दशयज्ञ ध्वंस करण्याची शंकराकडून आज्ञा मिळालाच वीरभद्र व भद्रकाली आपल्या गणासह निघाले. त्याचवेळी दक्षाचा यज्ञ ज्या जागी होत होता त्याच्या जवळपासच्या प्रदेशात काही अघटित गोष्टी घडल्या. विजा पडल्या, रक्तपाती वृष्टी झाली, आकाचातून साप, शिंपू व गिरनिराळे विपारी जंतू पडू लागले. पळापळ सुरू असता वीरभद्र व भद्रकाली पण येऊन पोचले जडवून त्यांना ठार करायला मुरबाव केली. वीरभद्राने आपल्या मुख्य मुख्य अनुचरांसह यज्ञशालेत प्रवेश केला. जात वसलेल्या देवांना व ऋषींना त्याने मारहाण सुरू केली. दक्षाचा पाहताच त्याला शंकराचा जो अपमान झाला होता तो आडवला. त्याने दक्षाचे डोके छाटून ते होमकुंडात फेकून दिले.

नंतर त्यांनी होमकुंडात पाणी ओतले यज्ञाची सर्व सामुग्री नष्ट झुटून कलस टाकली. अशा तऱ्हेने शंकराच्या इच्छेप्रमाणे यज्ञाचा ध्वंस पूर्ण झाला. त्यानंतर वीरभद्र व भद्रकाली कैलास पर्वतावर परतले. तेव्हा शंकराचा खोष थोडा शांत झाला.

वीरभद्र वगैरेंनी ज्या ऋषीमुनींना व देवांना वडविले होते ते ब्रह्मदेवाकडे गेले आणि त्यांनी त्यांच्यावर जो अत्याचार झाला होता तो निवेदन केला. ब्रह्मदेव त्यांना घेऊन वेङ्कट लोकी विष्णूकडे गेला आणि दशयज्ञ कसा ध्वंस झाला हे सांगितले. नंतर सर्व मंडळी तेथून कैलास पर्वतावर गेली. त्यावेळी शंकरे ध्यानस्थ होऊन बसला होता. वीरभद्र व त्याचे अनुचर गण शंकराच्या चारी बाजूला पाहू देत होते.

Full Screen 127 64 / 76

लागू या. मंतर स्वतः पारशुरामाच्या बाळास
ब्रूत घेऊन म्हणाला—“उत्तरेकडे जा, आणि
उत्तरेकडे होके कळून जो कोणी ओपला
असेल त्याचे होके कापून घेऊन ये.”

वीरभद्र त्या प्रमाणे उत्तरेकडे गेला.
त्याला एका जागी एक बकरा उत्तरेकडे
होके कळून झोपत असलेला दिसला. त्याने
त्याचेच होके कापून शंकराला आणून दिले.

शंकर व इतर देव अन्नमंडपात गेले.
शंकराने बकऱ्याने होके दक्षाच्या घडावर
ठेवून त्याला जिवंत केले. त्याच्या करवी
वैदिक रीतीने यज्ञ पुरा करण्यात आला.
घासेली दक्षाने शंकराला यज्ञपात्र घेण्यास
विनंती केली. त्यानंतर त्याला आपली चूक
जाठवली. शंकराची क्षमा मागून तो
म्हणाला—“मी तुझे महत्त्व न ओळखून तुला
यज्ञात भाग घेण्यासाठी निर्मंशण पाठविले
नाही, त्याबद्दल क्षमा कर. मी तुझी निंदा
केली, त्याचे फळ मला मिळाले. तुझ्या कुपेने
मी जिवंत झालो व यज्ञ पुरा झाला.”

शंकराने दक्षास क्षमा केली व म्हणाला—
“दक्षा! किता कारण कोणती ही गोष्ट घडत
नसते. मी तुझ्या सर्व अपराधाबद्दल क्षमा केली
आहे. आता तू पाहिजे तो वर मागून घे!”

तेव्हा दक्ष व त्याची पत्नी प्रसूती यांनी
दोघांनी मिळून एक वर मागितला. म्हणाले—
“ज्या जागी हा यज्ञ पूर्ण झाला त्या जागेला

वसवोटका म्हणजे भित्तीचे कोण त्या जागेस
शंकराचे एक देऊळ बांधण्यात यावे.”

शंकराने होकार देऊन वीरभद्र व
भद्रकाली दोघांना आज्ञा केली की त्यांनी त्या
प्रदेशाच्या दक्षिण दिशेला गौतमी नदीच्या
काठी आपल्या गणांसह जाऊन निवास
करावा. नंतर त्यांनी भद्रकालीसह वीर-
भद्राला गणाधिपति केले आणि सतीचा
देह घेऊन ब्रह्मदेव आणि विष्णूबरोबर
कैलासाला प्रस्थान केले. ब्रह्मदेव व
विष्णूने आणि इतर देवांनी शंकराचा
निरोप घेतला आणि आपापल्या निवास-
स्थानी परत गेले. सतीचा देह बाकुळा
ठेवून शंकर तपश्चर्या करू लागला.

दक्षाच्या मुलींपैकी एकीचे नाव स्वधा
असे होते. ती पितृदेवांची पत्नी झाली.
मेनका, धन्या व कलावती नामक तिला
तीन मुली झाल्या. तिथी मुली सुंदर होत्या.
त्या तिन्ही लोकात विहार करीत दस्वच्छेने
सर्वांची इच्छा पूर्ण करीत.

एकदा त्या तिथी विष्णू व लक्ष्मी यांच्या
दरबारास गेल्या. त्यांनी नृत्य व गाय करून
त्यांना प्रसन्न केले आणि विष्णू व लक्ष्मी
बरोबर बोलत बसल्या असता ब्रह्मदेवाचे
मानसपुत्र सनअनंशंश आशिक तेथे आले.
त्यांना येत असलेले पाहून विष्णूसहित सर्व
त्यांच्या स्वागतार्थ उठून उभे राहले. सर्वांनी

त्यांना नमस्कार करून त्यांना वसण्याची
विनंती केली. परंतु मेनका, धन्या व कला-
वती उठून उभ्या राहल्या नाहीत.

ते पाहून सनकुमाराला राग आला आणि
त्याने शाप दिला—“तुम्हांला स्वतःच्या
सौंदर्याचा गर्व आहे. तर जर, मृत्युलोकात
जाऊन मृत्युकवासियांशी थिबराहादि करून
तेथेच निवास करा.”

तेव्हा मेनका आदिबांना मदचात्ताप
झाला. त्यांनी सनकुमारांचे पाय घेऊन
त्यांची क्षमा मागितली व म्हणाल्या—“हे
सुनीचर अज्ञानाचे जामण्या हातून ही चूक
घडली. म्हणून आम्हांला माफ करून
शापमुक्त करावे.”

शंकराने समाधि समाप्त होताच ब्रह्मदेव,
विष्णू व इतर ब्रह्मलोका बसायला सांगितले.

विष्णूने हात जोडून शंकराजबळ विनंती
केली हे सदांमिमांसा! आपला क्रोध व दुःख
आता विसर! तुझ्याशी द्वेष करून दक्षाने तुझा
अपमान केला व त्याची फळे त्याला भोगावी
जायली. परंतु एक गोष्ट विसरून बांध्यायाने
नाही. दक्षाने आरंभिलेला यज्ञ पुरा झाला
नाही तर वृष्टि होणार नाही आणि दुष्काळ
पडेल. म्हणून तू स्वतः दक्षाला पुन्हा जिवंत
करून तो यज्ञ त्याच्याकडूनच पुरा कर.”

शंकराने विष्णूची ती विनंती मान्य
केली आणि म्हणाला—“आता आपण सर्व
मिळून हा यज्ञ पुरा करण्याच्या कामाला

ते ऐकून सनकसनंदनादिक म्हणाले—
"रात्रीचे प्रायश्चित्त वर्षेत्याग जसते. आला
शापमुक्तीची गोष्ट म्हणाल तर या शापाचा
परिणाम जराकल्याणच आहे."

पुढे या शिर्षीच्या मुलीचे विवाह अवतार
पुरुषाशीच झाले. पैकचेच मुलगी पार्वती
हिचा शंकराशी विवाह झाला. राजा व
धन्वा यांची मुलगी सीता. तिचा विवाह श्री
रामचंद्राशी झाला. इषम आणि कलावतीची
मुलगी राधा, हिचा विवाह श्रीकृष्णाशी
झाला असे.

ते कळल्यावर तिचा बहिणींना आनंद
झाला आणि तिची विष्णूचा निरोप घेऊन
निघून गेल्या.

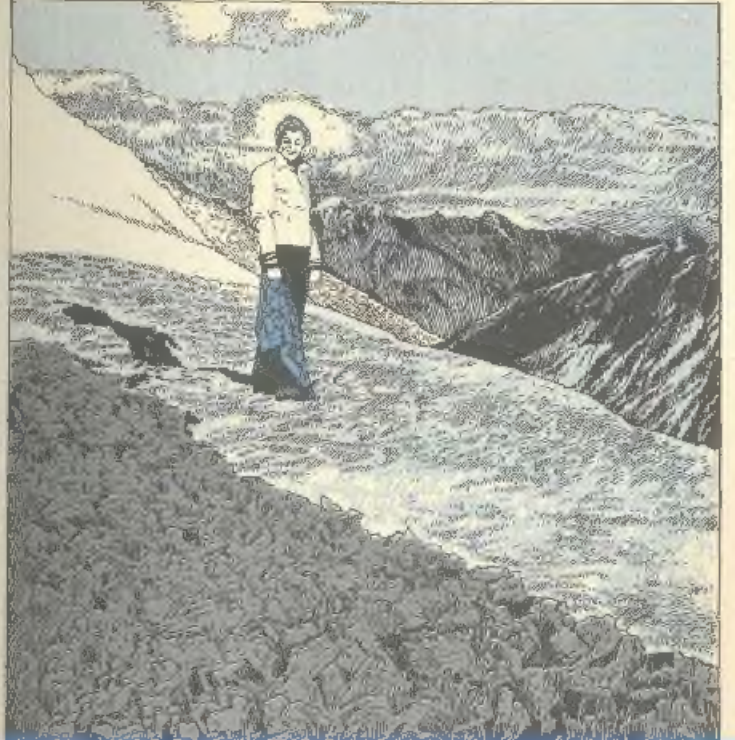
हिमालय प्रवेशाचा राजा हिमवान हा
फार सुंदर होता. तो हिमालय पर्वतावर
तपश्चर्या करणाऱ्या ऋषी व मुनींच्या
आश्रमात जाऊन नित्यनिमित्त पण त्याची
विचारपूस करी, म्हणून त्यांनी त्याचा
मेनकाशी विवाह करून दिला.

आणि इंद्रादिक देव आले. हिमवानने
त्यांचा सर्व प्रकारे स्वागत करून येण्याचे
कारण विचारले.

सर्व देवांनी ह्या ओढून हिमवानाला
निवेदन केले—"तारकासुराचा अत्याचार
दिवसे दिवस किती वाढत चालला आहे.
त्याचा बंधन कारणे आवश्यक आहे. ते सामान्य
इश्रीच्या पोटी जन्मलेल्या मुलाकडून होणे
शक्य नाही. आपणांस हे देखील माहीत
आहे की महाशक्तने सलीकने दत्ताच्या
पोटी जन्म घेतला होता. परंतु दक्षयज्ञाच्या
वेळी सतीने देहत्याग केला. आता शंकर त्या
दुःखामुळे विरक्त झाला आहे. महाशक्तीने
पुन्हा जन्म घेऊन तिच्या पोटी त्याचा संहार
करणासाठी पुत्र होईपर्यंत त्या राक्षसाचा
वध होणे शक्य नाही. म्हणून आपण व
मेनका दोघांनी विवाह बद्ध होऊन तपश्चर्या
करावी. म्हणजे महाशक्ति आपल्या पोटी
जन्म घेईल."

सोविएट रशिया, अफगाणिस्तान, पाकिस्तान व भारत या देशांच्या सीमा रानीरच्या खंडावर वेळून
मिळतात. या पठाराचा 'आशियाचे छप्पर' किंवा पृथ्वीचे छप्पर अशी संज्ञा देण्यात येते. या
पर्वतासला 'वख्त मार्ग' एका काळी पूर्वेकडील व पश्चिमेकडील देशांना जोडणारा मधला मार्ग होता.
७०० वर्षांपूर्वी मार्कोपोलो याच मार्गाने पूर्वेकडील प्रदेशात आला होता. या मार्गाने येण्यात आलेल्या व
साहसाचे करम आहे. पिकात दाखविलेला प्रदेश २०,००० फूट उंचीचा आहे.

Fullscreen

127

